

ПРОСВЈЕТА.

ЛИСТ ЗА ЦРКВУ, ШКОЛУ И ПОУКУ.

УРЕЂУЈЕ Ј. СУНДЕЧИЋ.

СВЕСКА

III.

Излази почетком свакога мјесеца од 2—2½ табака. — Цијена је у Црној Гори фор. 2; а изван ње фор. 3. — Рукописи се не враћају, а предплате се шаљу високопречасној консисторији Митрополије цетињске. — Сва писма и Новине у замјену, шаљу се на уредника у Котор (Cattaro). Писма пак треба да буду франкирана и власторучнијем потписом утврђена ради знања од кога долазе; ма и не било потписа на дописима. — Предплаћа се на суу годину или на по године.

ГОДИНА

I.

РЕЛИГИЈА И ФАНАТИЗАМ

или

ВЈЕРА И ВЈЕРСКА НЕСНОШЉИ-

ВОСТ. NACIONALNA
BIBLIOTEKA

СРПСКА

Љубав је душа Кршћанства уопће; она је најстамени-
тији основ све науке Христове.

„Љуби Бога — вели нам
„Исус — свијем срцем својим,
„свом душом својом, свом мишљу
„својом и свом крјепошћу својом;
„и љуби ближњегга као и самога
„себе: у овијем двјема запов'једи-
„ма виси савколик закон и про-
„роци.“

Даклен се Хришћанство не-
обориво ослања на вјечној бо-
жанственој љубави к Богу и
ближњему, којег ваља да љу-
бимо са свијем једнако, као и
сами себе.

И тако у споменутијем двјема
божијим запов'једима, — три су
љубави укључене: к Богу, к
ближњему и к себи самоме. Оне

све три стоје пак у тако тврдој
међусобној свези, да, по ријечи-
ма Апостолевима, ко би нам
казао, да љуби Бога; а не би
љубио ближњегга: — тај би
лагао; а опет се изводи, да —
ко не би ближњегга љубио: тај
ни себе истога љубио не би, и
лагао би кад би противно ус-
тврдио.

Ми знамо да је нами, —
по Христовој науци, — наш
ближњи, сваки на свијету чо-
вјек; ма он живио на буд' којој
страни свијета, ма буд' којој
народности припадао и ма буд'
коју вјеру држао и вјеровао, или
баш и у *ништа* не вјеровао: ако
само има човјека, који у *ништа*
не вјерује; јер, у томе случају,
и оно *ништа*, било би опет њека
вјера онога човјека, који би ми-
слио да *ништа* не вјерује.

Отуда сљедује да смо дуж-
ни љубити свакога на свијету
човјека, — истовјерца, иновјер-
ца и безвјерца; — јер је сва-

ки човјек, наш брат по Богу, и јер, кад не би смо љубили ту своју браћу: не би смо љубили ни Бога, ни себе исте: били би смо лаже и небогобојазљивци; а не прави и корјенити Хришћани: пошто не би смо тад испуњавали једну између најславнијих божијих заповједи.

Слово божије — Свето писмо — даје истовјетну важност љубави, као и вјери; и учи, да није довољна, ни вјера од љубави одјелита, ни одјелита љубав од вјере, да се човјек спасе. По томе се види, да обедвије ове теолошке врлине (добродјетељи) међу собом у најтјешној свези стоје.

Кад дакле мисаони човјек све ово у озбиљно размисљање узме; неможе, а да не дође до овога питања: „А откуда је потекао пренемали вјерски фанатизам, — или тако звана вјерска несношљивост и невјеротрпимост, — који је грубљи од свакога демона и црњи од истог пакла?...“

Дај, да видимо откуда!...

Плодови су љубави: мир, тишина, спокојство, сласт живота, уживање духовно, срдачна чистоћа, душевна благоразположивост, и овијем подобни; док је фанатизам бучни поток саме усовне злобе, кивне и неукротиве мржње, бесавјесне зависти, дивље и грубе необузданости, страховите продрљивости, преужасне неправде, неомејашена безумља, најнесмисленије несмислице и најокорјелије небогобо-

јазљивости. — По плодовима, јасно се познаје корјене...

И као што је вјери поставак од Бога: тако је и фанатизму постанак од злога; па само душа, која божијом благодаћу није надахнута: предаје се у наручје фанатизму и отимље се од божије воље; а вољи се ђаволској на расположење ставља.

Душа пак надојена и окријепљена правом вјером и божијим страхом, који је начело сваке премудрости: не може, а и не смије ни помислити, да њу вјера уоблашћује, да брата човјека мрзи зато, што тај његов брат, једнак као и он, не вјерује. И души правом хришћанском љубављу просвјећена и загријана: вјером љуби своју вјеру, припадајући своје њедро и по њој своје стопе управља; а према туђој вјери носи дужну пошту, као према светињи, коју је уза своје њедро пригрлио други човјек — његов присни брат по Богу.

Кад би истинита Христова вјера уоблашћивала нас, да мрзимо друге вјере: она би тад дошла у очевидни сукоб сама са собом; пошто љубав, која с том вјером у тврдом сапону стоји: не би више била она пресвета љубав, која нам строго заповједа, да љубимо и оне, који нас ненавиде и који нам зло творе.

Свјецки човјек и лекар *Мантегаца* (Mantegazzi), вели: „Најбољи се начин служења Створи-

шељу састоји у чињењу добра нашој браћи;“ — дакле не би својој браћи, или искрењем и ближњем уопће, добра чинио: тај не би ни савјесно служио својему Саздатељу Богу. —

Таковом се пак служењу Богу, фанатизам одупире, и заводи човјека у несмисао, у небратољубље и у право варварство; а ово све стоји у очевидној опријечи са законом и с вољом божијом: дакле стоји у сукобу и са истинитом Христовом вјером.

Оној наказној ругоби, ономе мјезинчету самога пакленог Тартара, оном душманину — врагу и злотвору људском, оном ископанику друштвене тишине и спокојства, оном нацијалном отрову — који хришћанство неће убија и наводи их на гадна зла и неподобштине, оном ли по триста пута проклетом фанатизму: није било ни трага у првијем вијековима Хришћанства; вијековима праве побједи, славе, чистоће и светиње хришћанске. — Стопро пошто је *власнољубље у цркви процирати настало*: почео је и вјерски фанатизам главу издизати и вјеру кужити. — Он је у средњему вијеку понавизи мах задобио; а несрећом прошуљао се је чак и до нас, који живимо у овом просвјетном вијеку. — Међутијем су га и саме државе на своју корист обртале, као понајзгодније оруђе: да цијенају, па да владају (*Divide et impera*).

На жалост и превелико грдпо; па најдрњу нашу штету

и срамоту: ваљда та змија не трује никога данас колико нас Словене на Југу.

Ми смо се десили на веома кобну ударцу Истоку и Западу. — Преко нашијех глава претуриле су се страховите олује; суминовали су се неизбројни крвави догађаји, и наша се је судба потуцала од немила до недрага: невоља од вјера; невоља од варвара; невоља од комшија; невоља од наше незрелости и међусобнога вајкадашњег трвења. Свак нас је завараво, обмањивао, на своју удицу ловио и копао нам јаме и продорине.

Није је било, барем да је бити могло — ни по јада; ал' ево Ардана и дијеловита нашега јада, што с дана на дан, та нас иста невоља цврати; вјерски фанатизам своју исполинску снагу међу нама развија: а душмани нас никад ни часка на миру не остављају.... Све је против нас; — па и ми против себи!...

Послушајте, браћо, ријеч истине;... ријеч љубави;... ријеч душевности!... Вјерски фанатизам не само што је гадан и гњусан и неприличан људима, који се крсте, који су цијеном исте божанствене крви откупљени, и који су тијесна браћа по Богу и по своме корјену: него је он, још и најопасније погубељан за наш развитак и напредак и за наше народно биће и опстанак. — Тај фанатизам, не само, што је одуран, погрдан и боготрзак: него је још и продрзлив незаконик и разбојник, који с

истом божијом вољом рат замеће; и немилу размеће сваку врлину, која од Бога и од хришћанске љубави потиче. — Страховит је то ђаво, који се често заодијева плаштом светиње, тѣ као упреподобљена њека светиња проди-ре проз друштвени живот, да лакше заведе, обмане и прелести; али тај анаџемњак: не гради — но обара; не сади — но раса-ђује; не чврсти — но разријева; сије: — ал' сије пакост и отров, и спрема најневољнију жетву; жетву најцрњега јада и чемера.

Ето што је фанатизам!... Па ко би икад дрзнуо утврдити, да он може икакву улогу имати у чистој хришћанској религији; или да може потпором и стоже-ром такове религије бити?...

Ох! слијепи и несмислени вође, који мислите — или би икада и помислити могли, — да угађате Богу тијем, што невјеро-трпимост сијете међу људе, Хри-стове посљедоваче; или, што је још и горе, који под таковом кринком кријете своје себичне цијели и неправде, кријете гор-дељиве и властољубиве планове и основе! — Или Христос није на правој стази, или нијесте ви; но Христос је недвојбено пут правде и истине: даклен ви, с вашијем фанатизмом, нијесте на томе путу; пошто се ваш фана-тизам никако не подудара с правдом и истином Христовом.

Љубав! љубав!... то је стожер хришћанске вјере; то је темељ Христове науке; то је тврда узданица за свакога добро-

мислећега, и добродушнога Хри-шћанина. — Ко вјерује у Бога: ваља да вјерује и у љубав хри-шћанску; и на против, ко не вјерује у ту љубав: безочно лаже, ако вели да вјерује у Бога.

Не гледајмо, браћо:

„Не гледајмо ко се како крсти!...“

Нико не може завирити у скровите божије мисли и нам'је-ре.... Кад Бог не би хтио: не би било ни толикијех различни-јех религија. — Држи се даклен, брате: држи се здушно и са-в'јесно религије својијех отаца; ал' остави и другој браћи људи-на њека и они стоје чврсто и непоколебливо у вјери својијех при-стара.... Држи се своје вјере; ал' поштуј и части вјеру брата свога: и љуби брата, као што себе и своју вјеру љубиш.

Читао сам негђе, и у своју споменицу прибљежио, да је велики Њутон (Newton) — на чијем гробу стоји натпис: „*Gene-ris humani decus*“ — свакога пу-та дизао капу, кад би чуо да њеко, име божије спомене. — Тѣ писац, који је ту бјељешку о Њутону донио, додао је уз њу ове златне ријечи: „*Човјек високо „научан и mudar, доиста не може „а да не буде предубоко религиозан. „— Знање нам прибавља поклон-„ство Богу, као и зраци сунчану „свјетлости; ко има здрав орган „виђела, види свјетлости и насла-„ђује се оживљујућом топлоћом „њезинијех зракова, али код кога „је покварен и болестан тај орган, „не види ни шѣ свјетлости; или „кашкe затвара да је не види: и*

„као што је слијети мии, који не
„познаје свјетлост и од ње бјежи,
„гадна и несавршена живина, тако
„је исто и атеиста, који бјежи од
„Бога или га пориче, покварен и
„пренадувен створ; даклен му се
„не може жељети ништа осим
„бољега одгојења или боље науке,
„и зато заслужује вишега сажалења него ли мржње.“

Тб се исто може рећи и за
свакога фанатика; пошто је и
фанатик прави атеиста — не-
знабожац, — који не слуша
божију ријеч: даклен и не вје-
рује у Бога; па је зато достојан
вишега сажалења но мржње.

И као што је Њутон капу
скидао свакога пута кад би чуо
да вјерник или неведица
изусти божије име: **NACIONALNA
BIBLIOTEKA
SRNLJGORE
BURĐE
SRNOJEMIC** тако и
ми сви скидајмо капу пред ма-
чијом религијом, а особито пред
религијом, коју исповједају људи
и народи крштени у име Исусово.

Црна нам Гора даје диван
примјер најугледније вјеротрпи-
мости. Дођеш н. п. у Подгорицу:
онамо звони звоно на православ-
ној цркви, овамо на католичкој,
а не далеко оца учи с минарета
своју даву; свијет једне, друге
и треће вјере врви — сваки к
својој богомољи: сретају се и са
свим мирно пролазе један мимо
другога, и иду сваки к својој
страни; а опет и у задружном
животу живе свиколици у скла-
ду, миру и љубави.

Свак је своју религију ду-
жан исповједати и проповједати;
али је продрзлив и интолеран-
тан, ако тиче у туђу вјеру; а

злобан је, поган и безбожан,
ако се на њу стане бацати
блатом своје пакости и хуле, као
што се, жали боже, често и че-
сто догађа, и свака се груба и
гадна ријеч износи и проноси
против иновјернијема; особито
од стране онијех, који се поносе
именима наставника и учитеља,
не осврћући се, ни мало ни
веле на оно, што им њихов Спа-
ситељ вели, као цигли и једини
њихов наставник у учитељ. —

Сушта је истина да се „рев-
ност“ убројава међу најодобра-
није хришћанске врлине; али,
Боже мој!... колика ли је разлика
између религиозне ревности и
фанатизма религиознога: премда
свакога вјерана вјерска ревност
премако прометне у вјерски фа-
натицизам. Зато и иста ревност
ваља да не проваљује мимо
своје границе: иначе би и она
изгубила карактер праве хриш-
ћанске врлине. — И сами бо-
гослови кажу: „Слѣпая рев-
ность аще и по Бозѣхъ
отметајема јестъ“;... а св.
Клементи александрински, уда-
љује се од своје столице за вријеме
прогоњства под царом Севером и
свјетује свештенике и народ кар-
тагенски да се не тискају смрти
у жвале.

Међутијем, ако је икоме по-
ребита помеђусобна вјерска сно-
шљивост: она је управ од неоп-
ходиме нужде за нас Словене
на Југу: не само ради више
изложенијех разлога: но и ради
нашијех народно-политичкијех о-
колности. —

Демонска невјеротрпимост, увијајући се около нас, као шаруља змија: напаја нас смртноснонијем отровом и наводи нас: на најнечастивије чине, на најбезумније свађе и распре, на богомрске псовке и хуле, на читав сијасет биједâ и невоља, и ко би игда могао набројити она зла, која се од тѣ аветиње легу и пренемило нас трују и разбрађују?...

Нѣ, — немојмо никада ни помислити, да се тијем Богу умољавамо што брата ради вјере мрзимо! — Бог је сама чиста, најсветија љубав: он хоће; — налаже нам и заповједа да се међу собом љубимо, и на против: нипошто неће да се мрзимо и ненавидимо; јер воље да несе своју вољу творимо; а негово је воље да се љубимо... „Неће сваки, који „ми више Госпoде, Госпoде, ући у „царство небеско: но онај који шво- „ри вољу оца мога небескога“; — овако нам сами Исус узвикује. —

Па кад смо Хришћани, кад смо синови божји, кад смо по Богу присна браћа и кад смо се Христом и у Христу препородили; тѣ, ако љубимо себе исте, ако љубимо дом и домовину и ако озбиљно желимо среће, напретка и спасења себи, дому и опћој домовини својој: дај!... стресимо с нашијех плећа вјерски фанатизам; тога свога врага и душманина, жешћега и поганијега по нашу будућност: но што би нам по њу икакав други наш најпакоснији злотвор погубљан и злоудачан могао бити. —

Божије би нас сунце само тада огријало и обасјало; и под окриљем брацке хришћанске љубави: свако би нам се добро наспорило, — и сваки наш рад и потхват за нашу укупну срећу и корист, — Бог, извор љубави и сваке среће, преобилно би благословио и унапредио.

Слава брацкој хришћанској љубави!... Слава вјери из које она потиче; а анаџема фанатизму, као главном узроку наше мржње и несреће брацке!...

Ј. СУНДЕЧИЋ.

БЕСЕДА ПРИ ОСВЕЋЕЊУ САБОР-
НЕ ЦРКВЕ У БОЉЕВИЊИМА.¹⁾

ЂУРЂЕ
СРНОЈЕВИЋ

„Сѣлай сѣдостоју, сѣ-
лостју и пожнетъ; а сѣлай
о благословеніи, о благо-
словеніи и пожнетъ.“ I.
Кор. глава 9. ст. 6.

Свети апостол Павле говори: ко мало посије, да ће мало и пожњети; а ко у благослову сије, да ће у благослову и пожњети.

Под именом сијања Апостол Павле разумјева човјека, добродјетелна, који добро чини; а под именом жњетве представља, да ће добро дочекати сваки онај, ко добро чини.

Исто, као што доста пожње онај земљедјелац, који доста на својима њивама посије; тако исто обилату награду, код Бога паће сваки онај, који на овоме свијету за живота што више добра учини.

1) Ову је Бесејду дне 11. Октобра 1892. г. изговорио Његово Високопреосвештенство Г. Митрополит Митрофан при освећењу саборне цркве у Бољевињима посвећене Св. Јовану Предтечи.

Добрима дјелима умилоствљава се Бог, и тијем добродјетелан човјек добива опроштење грјехова својих. — Милостив је дакле Бог свима онима, који милостињу дијеле и чине.

Међу тако добродјетелне и побожне христјане спада и овдје међу нама данас налазећи се Књазкевски Војени Министар Војвода Илија Пламенац, који је својим обилатим прилогом, овоме светоме храму Божијем пређе двије године подигао од четири звона, прекрасни четвороуголни звоник, а сада опет овако богати Иконостас, кога смо данас у Богу освештали.

Може ли бити узвишенијега и побожнијега дјела, него подизати и украшавати домове Божије — заиста не може. Ко овакве прилоге чини светој цркви, тај Богу позајмљује (Мат. 25, 40.) И Господ Бог за свако овако добротинство наплатиће обилато и богато; јер код њега ниједна чаша хладне воде, која се у име Његово да, неће остати ненаплатен, и обилато у благослову сије, рај ће и обилати плод пожњети и вјечиту награду од Бога добити.

Оваквијем богатијем даром, кога је Војвода Пламенац овоме св. дому Божијем приносио, указао је он с тим и своју велику благодарност Премилоствивоме Богу за његову свету милост, којом га је Он руководио у његовима често пута и доста тешким пословима; а у исто вријеме Војвода Пламенац овдијем богоугоднијем прилогом указао је жарку љубав и мјесту свога рођења, својој браћи и сродницима, Овакво обилато пожертвовање, показивати ће потомству, да је у овоме мјесту рођен племенити човјек, који је знао и умно богоугодно послужити Богу, а вјерно, поштено и јуначки своје Узвишеноме Господару Књазу Николи и милостивоме отачаству своме.

На вама — љубезни христјани — стоји света дужност, да свагда будете благодарни Војводи Пламенцу, за велико његово добротинство вашој цркви и вама учињено.

Примјер оваквога добротинства нека и вама — благочестиви христјани

послужите, да се и ви у вашему животу на Војводу Пламенца угледате, и да се њим на чињене добрих дјела посоколите. Од вас очекује се, да учините оно само у колико према вашему стању учинити можете. — Сваки, ко учини добро према својој моћи, он је испунио христјанску дужност, исто у оноликој мјери, као онај који то чини од свога богатог сокровишта.

Будете ли се налазили у таквоме стању, да вам није могуће од нашега насупнога залагаја ништа укинути, а ви настојте, да другим начином принесете жртву и милостињу Богу, а ево чим би то и како могли учинити: видите ли кога, да је пануо у бједу и невољу, похитајте, да му помогнете, и да му дјелом и савјетом олакшате, његово тешко стање; опазите ли кога, да је охладнио у побожности савјетима, да се поправи и Богу обрати; погледајте ли кога да је с ким у свакој невољи похитајте, да их измирите и помирите, дознадете ли, да се је неко од њих одаљености или просијању свога имања, настојте, да га од тога грднога порока одвратите и исправите. Ако се нешто слично у кући, сваки дан савјетуј твоје домаће; да се јутром, вечером, при почетку и свршетку свакога посла Богу моле, и да се богоугодно и поштено владају; јеси ли у кући млађи, слушај старијега и управљај се по његовима савјетима; са другима твојима домаћима живи у слози и миру; у радњи и штедњи будите радни и вриједни. — Сви скупа стари и млади, мали и велики, владајте се побожно и уредно као добри христјани; ће год можете, свуда чините добро себи и другоме. Љубите један другога, а тијем и Бога љубите, а ко љуби Бога и ближњега, тај испуњава закон Божиј; јер је Христос рекао: „ко мене љуби ријечи ће моје слушати, и он ће узљубљен бити оцем мојим небесним“. Испуњавајући овако св. вољу Божију избегавајте свагда, све оно, што је законом забрањено. Ако овако будете радили, онда ваша породица, ваш дом представљао би у правој христјанској смислу

малу цркву. Кад би се свака породица тако владала, онда колико је у вашој опћини домова, толико би било малијех цркава, малијех храмова Божих. Можда ће међу вама, који помислити: како кућа може бити црква? Може, драги християнине по оноем, што је Христос Спаситељ рекао: „ће су два или три у име моје сабрани ја сам међу њима“, ће се дакле у кућама по дужности и закону редовно Богу моле, тијем они представљају скуп окупљени у име Господње.

Љубазни Християни! Тако у свакидашњему обављању ваших хришћанских дужности у домаћој цркви, не пропуштајте с љубављу похађати и опћу цркву, овај св. Дом Божи, и то у дане неђељне и празничне, који су нарочито за молитву одређени. У те дане свештеник служи у цркви Божествену литургију и приноси Богу молитву, за вас, за домове ваше, и испрошава свету Божију милост, која извире свака ваша срећа, без које ви не би могли досасти ни земљивјети. Овде сви скупа призивајте свештениковима и ваше молитве, и све ваше побожне жеље и потребе, пред престолом Божиим, и пред овим данас освећеним приликама Божих угодника исказите. Бог је Премилостиви Отац, он је свагда готов удијелити очинску помоћ, онима, који се християнски владају и заповједи његове испуњавају. По томе нека вам свагда овај дом Божи буде право прибјежиште у свакој вашој како радосној тако и жалосној пригоди. Под кровом црквених установа, ви ћете наодити сваку срећу и благослов.

Ето благочестиви християни, ако вам није могуће принијети богати прилог цркви, као што га је принио Војвода Пламенац, а ви принесите оно, у колико то ваше стање допуштаје. Сваки кад учини оно, што према своме стању може учинити, он је тијем испунио своју християнску дужност, и његов, па ма и мали дар био, бити ће примљен код Бога, као највећи. Бог не пита колико си учи-

нио, но с каквим си то срцем и расположењем душе учинио.

Ако овако будете радили пожњети ћете обилати плод християнске награде код Бога, јер ко у благослову сије тај ће у благослову и пожњети жито милости Божије, које храни и овога и будућега свијета.

На свакоме мјесту и при свакоме нашему дјелу и раду, а особито — кад се налазимо при молитви и светоме дјелању дужни смо свагда имати пред очима, оне очинске бриге, које о нама најмилостивије гоји Његово Височанство наш Узвишени Владар Књаз **Никола**. — Дужни смо спуну љубављу, оданошћу и вјерношћу Њему и Његовоме Дому непрестано бити благодарни за небројна благодјејанија, која је учинио и чини драгој нам до сада и нама. А чим би смо му у благодарност веће и боље указати могли, него да се сви скупа овде пред овим данас освећеним престолом Богу поклонимо за здравље, дуги и свакога християнскога задовољства преиспуњеним његовог Височанства нашега Пресветлости Господара Књаза **Николе**; за здравље узвишене и опћељубљене Владарке наше Књагиње **Милене**; за здравље узданице народа нашега Његове Свјетлости Престолнаследника Књаза **Данила** и свега Њиховога сјајнога Дома, нека их преблаги Бог поживи на срећу и на предак народа српскога.

Нека Свемогући благослови дугијема годинама приложника и обновитеља овога св. храма Војводу Илију Пламенца, како би и у будуће као и до сада, на потпуно задовољство служнио своме Узвишеноме Господару и домовини својој.

Извршивши данас св. обред освећења овога храма Божега на све вас, и на домове ваше призивљем благослов Божи, који нека вас руководи у свима дјелима вашима, на славу Божју и вашу срећу и вјечно спасење — амин.

СВЕТОГА ЈОВАНА ЗЛАТОУСТОГ

ШЕСТ КЊИГА

О СВЕШТЕНСТВУ.

Преводи са грчког **Ј. Вучковић.**¹⁾

(Наставак. 2)

Глава 15.

Хоћеш ли да ти покажем још и другу врсту овакве борбе, препуну безбројних опасности? Иди и погледај јавне свечаности, при којима већим дијелом бивају обично избори на црквене службе, па ћеш видјети гдје се на свештеника набацује толико тужаба колико је год потчињених. Јер сви који су власни да подјељују ту част црквеној тада у многе стране па може човјек видјети, како се избор свештенички не слаже ни међу собом ни са онијем који има епископство, већ стоје сваки за се, један овог други оног бирајући. А узрок томе је, што сви не гледају једино на оно на што би искључиво ваљало гледати, на врлину душе, већ има и других обзира, ради којих се добива та част, као, овај вели: нека буде изабран јер је из одличне породице; онај опет: богат је и не ће му бити нужде да живи од прихода црквених; овај: јер га непријатељи гоне. Овај се упиње да његов блиски

пријатељ, онај опет да његов сродник, а трећи да његова улицица добије предност пред другима; на способнога нико не ће ни да гледа, ни да подвргне испиту душу.

Ја сам пак далеко од тога да бих могао ове разлоге сматрати темељитим при оцјени свештеника; чак ни онога који би показивао велику побожност — а та значи много у тој служби — не бих се усудио, тек ради ње, онако на брзо бирати, ако поред побожности нема можда и много разума. Јер ја познам много њих који су увијек заборавили били и постом се истисли па док су год могли били сами за себе и о себи се бринути, дотле су били Богу мило и из дана у дан напредовали су у тој својој мудрости³⁵⁾, а кад мораше у свијет ући и разгонити неукост свијета, тад се неки показаше да нијесу дорасли за такав посао, други опет, присиљени да истрају, забравивши пређашњу своју строгост нашкодише себи грдно, а другима ништа не користеше.

Но ако би неко и на најнижем ступњу службе остао и до дубоке старости досио, небих ја ни тога подизао на веће достојанство, само из поштовања спрема његове старости. Јер шта тада, ако он и при тој старости остане неспособан?

Рекох ово сада, не ваљда што бих хтио да се сједина не поштује, или можда да се са

1) Молимо врлога и велевриједнога Господина преваџача, да нас ни у будуће не заборава: но да нам шаље за нашу „Просвјету“ сличне златне плодове свога вјештога пера.

Уредништво.

2) Виђи „Просвјету“ за април, свеска четврта 1891.

35) Управо: у философском начину живота.

свијем искључе од овога предстојништва сви они који долазе из збора монашкога (јер бивало је да се многи, који дођоше из тога стада, сјајно показаше у тој служби), већ у намјери да докажем, кад ни побожност сама по себи, ни дубока старост кад није довољна да учини достојним свештенства онога који га има, да ће то тијем мање моћи учинити споменуте прилике. А неки износе и друго, још незначајније. Неки наима бивају примани у ред клирика за то, да се не би здружили са непријатељима, неки опет због своје пакости, да не би, видећи се презренима, учинили какво велико зло. А може ли **НАЦИОНАЛНА НЕЗАКОНИТИЈЕ** од ових? **ДВОЈЕКА** **CRNE GORE** **ДУРДЕ** **CRNOJEVIC** чести и пуни свакакав зло, чештују се дакле ради онога, ради чега би их требало казнити, и баш због оног, ради чега не би смјели ни праг црквени прекорачити, пењу се они чак на свештеничко достојанство! И реци ми, хоћемо ли још питати за узрок гњева божјег, кад пропуштамо послове тако свете и страшне људима злочестим и недостојним, да их оскврњују? Јер кад се у таковим пословима повјерава водство онима који се у њима ни мало не разумију, или онима који им нису ни из далека дорасли, онда ће они учинити од цркве да неће бити ништа различна од Еврипа ³⁶).

36) Мореуз, назван данас Golfo di Negro-route, познат од старина са јаке своје струје и неправилне плиме и осјеке, дакле: нешто несигурно, непостојано.

И ја сам прије некад исмијавао свјетовне поглаваре што дијеле звања, не по врлини душевној, већ по богатству, старости и заузимању људском. Но од кад сам дознао, да се та бесмислица и међу нас увукла, од то доба није ми то толико страшно. Јер какво је чудо, ако тако гријеше људи свјетски, који траже славу у свијета и за новац свашта чине, кад и они који се чине да су им овакви постуници скроз непознати, нијесу ништа бољи од њих, већ борећи се о небеском, као да се ту ради око кога јутра земље или другога чега овоме сличног, грабе из големе гуде невјеште и постављају их у управу онога, рашта се неје устезао ни једнородни син божји да се одрече своје славе, човјеком да постане, ропско обличје да прими и пољубан буде и заушнице прими и тјелесно да умре најсрамнијом смрћу! И не застају они само на томе, већ у лудости иду и даље. Јер не само да изабирају недостојне, него и одбацују оне који су врједни. Као да би се баш морала јачина цркве рушити с обје стране, или, као да онај први узрок не би био довољан да распали гњев божји, тако они наваљују на њ и други, ни мало лакши. Ја наима мислим да је једнако зло и способне одбити, и неспособне утиснути. И тако ето бива, да стадо Христово не може нигдје утјехе наћи, нити одахнути.

Не заслужује ли то да се осцу сви громови? Не заслужује

ли горега пакла, а не само онај којим се нама пријети? И ипак трпи и подноси толика зла онај који неће да грјешник умре, већ да се обрати и да живи.³⁷⁾ Како ћеш се надивити његовом човјекољубљу? Како се начудити његовој милости? Они који су Христови, упропашћују оно што је Христово, горе него ли непријатељи и противници, а он благи још је милосрдан и зове на покајање! Слава теби, Господе, слава теби! Колики је у тебе бездан човјекољубља, колика сила незлобности! Они који су ради имена твога од незнатних и ниских постали славни и угледни, обраћају славу ту против онога који их је прославио. Не би се ли одважити и злоставе светињу одбијајући и избацујући оне који су врсни, само да неваљали могу у пуном миру и потпуној сигурности обарати што год хоће. И ако хоћеш да разбираш узроке тога зла, увјерићеш се да су слични горе споменутим, јер имаду исти коријен, исту тако рекући матер, — завист; но сами по себи нијесу истоврсни, већ различни. Тако веле: овога треба уклонити јер је млад, онога јер не зна ласкати, трећег а јер се овом или оном замјерио, четвртога да се не би увриједио овај или онај кад би видио да је одбијен његов предложеник, а овај да је изабран, петог а јер је добричина и кротак, шестог а јер је страхан грјешницима, а седмога због каквог

другог узрока, јер нијесу у неприлици за излику, колико их год хоће. А кад нема никаквог узрока онда се туже и на велики број онијех који су већ свештеници, па веле да се то достојанство и не смије давати на прјечац, већ лагано и постепено; и тако би они били кадри наћи узрок, колико год би им се хтјело.

И ја бих те сад радо запитао: шта треба да ради епископ у борби са толиким вјетровима, како да се одржи против толиких таласа, како да одбије све те ударце? Ако с правим разбором ствар удеси, тад је и себи оцима који су избрани учинио свом непријатељима и противницима и они ће радити све да му нашакосте, подижући буну сваког дана и извргавајући свакојаким рудлу оне који су избрани, или док њих не прогјерају, или своје не утисну. Ту ти је исто, као кад крмар на лађи својој има за сапутнике гусаре, који вазда и непрестано вребају и на њега и на весларе и на путнике. Ако пак претпостави удворност оцима (т. ј. бирачима) своме сопственом спасу, те припусти оне које не би смио, тад ће мјесто њих имати Бога за непријатеља. А шта може бити страшније од тога? Мучнији но прије биће му положај и спрема онијех (т. ј. бирача), јер ће постати јачи, пошто ће се, једни и други, узајмно помагати.³⁸⁾ Исто као што ушљед

38) Уметнуо сам ријеч: бирачи, ради лакшег разумијевања. Златоусти је хтио рећи: При-

јаким противних вјетрова дотле мирно море почне из небуха бјеснити, комешати се и дизати и пловце гутати, тако се и тишина цркве претвара у велику буру и бродоломље, кад јој приђу онаки људи.

Глава 16.

Помисли дакле, какав мора бити онај који ће издржати такву буру и свладати толике препоне које сметају опћем добру. Да, и достојанствен и чедан, строг и благ, кадар да заповиједа над другима а и с њима да се изједначи, неподмитљив и услужан, смирен и слободан оштар и тих мора он бити, да би се лакше могао одупријети свему овоме, и да би кадар био намјестити онога који је слободан, ма се сви одупријети исто тако и одбити онога који није такав, ма се сви упели (за њега), те гледати једино само на корист цркве и не радити ништа из мржње или из љубави.

Чини ли ти се сад, да сам с разлогом одбио ту службу? Премда, ја још нијесам с тобом све свршио, још ја имам што шта рећи, само нек ти не буде досадно слушати пријатеља искренога, који хоће да се оправда због онога што му ти пребацујеш. Јер, ово ће ти добро доћи не само за моју обрану, него ће ти можда бити од не мале користи и у вршењу саме

пусти ли епископ у службу недостојне, онда ће сви они којима је то противно, моћи на њега лакше наваљивати, јер ће им помагати својим неваљалством и сами ти недостојни које је припустио.

службе. Та и потребно је да онај који ће да ступи на тај пут живота, најприје добро све испита и тада се службе прихвати. А за што? За то, јер ће онај који све добро познаје, ако ништа друго, имати бар ту корист, што га неће изненадити, кад што слична пред њега искрене.

Хоћеш ли дакле да почнем најприје са старатељством над удовицама, или са надзором над дјевицама, или са тешкоћом судбенога дијела? Свако од овога скопчано је са особитом бригом и страхом, још већим од бриге.

И да почнемо са оним што се чини да је најлакше. Изгледа да се рађе о удовицама само једну бригу задаје онима који се тог посла лате, наиме бригу да се издавања новца. Но томе се одговарајућег већ паске треба, док се оне (удовице) попишу. Хиљаду неприлика створило је непомљиво и олако пописивање њихово. Има их које су упропастиле куће, растргле бракове, које су често ухваћене у крађи и прљавој трговини и слично. Да се такове хране из црквених срестава, то би и Бог казнио и свијет најжешће осуђивао, а оне који би хтјели добро учинити заустављало би то. Та ко би хтио иметак, који му је заповјеђено да Христу даде, трошити на оне који срамоте име Христово? С тога се мора врло пазити и испитивати, да не би како ни ове о којима смо споменули, а ни оне које су cadre саме хранити се, пале на терет

трпеца онијех које су збиља оскудне.

Послије ове паске долази друга не малена брига, да им, као из извора, довољно тече што им је за живот потребито и да никад не пресакне. Недужна ова сиротиња јесте у неку руку незаситљиво, незадовољно и неблагодарно зло; и хоће се велике мудрости и многе ревности да јој запушиш уста, отклањајући сваки повод за тужбу. И кад гомила види неког да се узвисио над новцем, држи га одмах способним за овај посао. По ја мислим да му није довољна само та врлина, већ да њу мора имати прије свега (јер без ње би био прије грабљивцима ли старатељ, и вук, а не пасику), а за њом одмах и другу. А та је, извор сваког добра за људе, трпљење, које води и носи душу као у тихо пристаниште. Јер тај род удовица, нешто због сиромаштине, нешто због година, а нешто и по природи својој, превећ је слободан (тако је најбоље рећи), и оне вичу у невријеме и туже се без узрока и плачу због онога, због чега би морале благодарне бити и јадају се на оно, што би требало мирно подносити. А управитељ мора то све јуначки подносити, нити га смију раздражити неумјесна досађивања, ни неразборита пребацивања. Тај свијет ваља штедјети и невријеђати га, ради његове несреће, и крајња би суровост била исмијавати се над његовом несрећом и болове сиротиње увећа-

вати боловима уврједe. С тога и онај најмудрији муж, имајући на уму себичност и гордост људске природе и познавајући својства сиротиње, која је кадра сломити и најјачу душу и довести је до тог, да без стида једну и исту молбу често понавља, опомиње да се нико не ражљути кад га моле и да онај ко је дужан помоћи не постане непријатељем, разгњевивши се на непрекидна мољакања. Он вели: Не вријеђајући пригни сиромасу ухо своје и у кротости одговори му љубазно.³⁹⁾ Па не споминући онога који се гњеви (јер шта се гњевао оном који је пропао, а не ставља онеме који је паднуо), опомињући га, да га благошћу погледа и кротком ријечи подигне још прије него што му удисели. Ако ко и не закида од њих (т. ј. од удовица), али ако их обаспе са хиљаду пријекора и погрди их и љути се на њих, тада својим давањем не само да не олакшава жалост која потиче из сиромаштва, него увећава биједу својим грдњама. Јер, и ако их је празан стомак и натјерао да са свим погазе стид, ипак их тишти та невоља. И кад их глад гони да просјаче и просјачећи да буду и досадне, па ради те досадности буду опет укорене, тад ће се у душу њихову уселити толика жалост, да ће је покрити црном и густом тамом. За то мора онај који се стара за њих

39) Премудр. Исуса сина Сирах IV, 8.

толико тријелив бити, да жалост њихову не само не повећава својом зловољом, већ да је утјехом својом што више и ублажава. Јер, као што онај који је увријеђен, ни у највећем изобиљу не осјећа корист од новца, због ране уврједом нанесене, тако се и онај који чује милу ријеч, те са даром и утјеху добије, већма радује и весели, и оно што му је дано, удвостручава се начином којим је дано. Ово ја не говорим по своме, већ по ономе који је дао горњу опомену. Јер он вели: Дијете, добротинствима не придаји грдњу, нити и једноме дару ријеч увриједљиву. Не разгаљује ли роса жегу? Тако је и **НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА ЦРНЕ ГОРЕ** него ли дар. Ето, ријеч је боља од дара, а обоје је у човјека милостива. ⁴⁰⁾

И не само кротак и трпјелив, већ исто тако и господаран мора бити старатељ удовица. Кад није тога, пријети опет опасност иметку сиротиње. Тако је неко коме је била повјерена ова служба, сабравши доста блага, и ако га није сам изио, но мали је тек дио раздао онима који су били у нужди, а остало је законодавци у земљу чувао дотле, док нијесу надошла мутна времена, те све предала у руке непријатељима. Треба дакле велике смотрености, да се иметак црквени ни не нагомила, ни не спласне, већ да се све што се скупи брзо разда сиротињи, а дарезљивошћу народа да се сабере иметак црквени.

А шта мислиш, колико тек трошка и бриге и мудрости захтјевају од предстојника примање странаца и његовање болесника? Свакако се за то хоће трошка, не мање од оног што смо споменули, често је нужно и више; и предстојник мора намицати побожно и мудро, како би навео оне који што имаду, да радо и вољно дају, да не би, бринући се за помоћ биједнима, увриједио душе дароватеља. А трпљења и ревности треба овдје још много више показати. Болесници су зловољни и своје ћуди, и ако се од свуда не покаже много тачности и помаћу може болеснику и најмања смјешка учинити велико зло.

Глава 17.

ЂУРЂЕ ЦРНОЈЕВИЋ
При старању пак о дјевицима ила у колико више страховања, у колико је то благо драгоцјеније и то стадо царствене од других. (Та и у збор тијех светијех увукло их се тма пунијех свакојака зла), с тога је и жалост овдје већа. И као што није све једно да ли гријешни слободна дјевојка или њезина робиња, тако исто није, да ли дјевојка или удовица. За ове није ништа страшно ако којешта говоре и једна другу оговарају и лажу и без стида буду и свуда се показују и по тргу се врзу; али дјевица се спрема за нешто више и предаје се највишој мудрости и исказује, да ће на земљи живјети анђеоски и њој је наложено, да у своме тијелу врши оно што врше

40) Премудр. Исуса сына Сирах. ХУП. 15-17.

бестјелесне силе. За то јој и не приличи да често и много излази из куће, нити јој је слободно говорити таште и празне ријечи, а оговарања и лагарије не смије познавати ни по имену. Због тога треба њој најсигурнијег надзора и највеће помоћи. Јер, и непријатељ светиње је свагда а највише њих гони и вреба, спреман да је прождре, ако која посрне па и многи људи плету им замке, а сврх свега тога још и бијес природе. Она је спремна на двоструку борбу у исто доба, против нападаја спољашњих и против унутрашњих немира. Ради тога мора предстојник много страховати и још више се бринути и жалостити, ако се што (не дај Боже) ненадана догоди. Кад је кћи за оца постаје бдијење и брига за њу (разговор му сан ⁴¹), кад је толики страх да не постане неплодном, или да не прецвјета, или да не буде презрена, шта ће тек радити онај који се нема бринути за ово, већ за нешто много више од тога? Овдје није човјек који презире, већ сами Христос, нити на пријекорима остаје неплодност, већ зло свршава погибијом душе; јер вели: свако дрво које добра рода не рађа сијече се и у огањ се баца ⁴²), и на коју је Жених омрзнуо, није јој доста да узме распусну књигу и да оде ⁴³), вјечном казном мора она откајавати омразу његову. Рође-

ни отац при томе имаде још доста тога што му олакшава чување кћери, јер и маџи, дојилица и много слушкиња и домаћа сигурност помажу родитељу при чувању дјевојке. Њој неће бити дозвољено да се вазда по тргу мете, нити је приморана да се онда, кад изађе, даде видјети свакоме кога сретне, јер је скрива вечерњи сумрак, као и кућни зидови ако не ће да се покаже. Осим свега нема ни узрока који би је силио да изађе људима на очи. Ни старање за разне потребе, ни узнемиравања онијех који неправду чине, нити друго што такво, ништа је не сили да се сретне с људима, јер за све она бди за оца; а сама она има једну ту бригу, да не рече и не уопште ништа што не би пришло у њој части. Овдје пак (т. ј. код дјевица о којима се црква стара) има доста тога што отешчава, управо онемогућује, тај надзор оца (духовног). Наравно, он је не може држати ни код куће са собом, јер да заједно живе, не би било ни пристојно, а ни безопасно. Све да се и одрже и сачувају чисту светињу, имала би ипак, ради онијех душа које су саблазнили, одговарати исто као да су узамно и згријешили. Кад се дакле то не може, онда је незгодно проучавати покрете душе, те неуредне обуздавати, а чисте и правилне вјецбати и усавршава-ти. А није лако пазити и на изласке. Оскудица и самоћа не дозвољују му (т. ј. оцу духовном)

41) Премудр. Исуса сина Сирах. XLII. 9.

42) Лука III. 9.

43) V. Мојс. XX. V. I.

да буде строг надзорник пристојности која јој приличи. Пошто је она упућена да се у свему сама послужује, то има доста изговорâ за излажење, — ако би хтјела лудовати. А онај који јој заповиједа да свагда буде код куће, морао би уклонити те поводе и снабдјети је довољно свачим што је потребно, па и слушкињом која би била уз њу; морао би је задржати и од погрѣба и бдјенија, јер знаде, лукава змија она знаде штрцнути свој отров и кроз добра дјела. Да, дјевицу треба са свију страна зидом опасати, ријетко преко године да излази ван куће и само онда, кад је баш неизбјегљива и пријека нужуда.

Ако би пак и он хтио рећи да ниједан епископ није дужан бавити се таквим пословима, тај добро нек утуви, да бриге и одговорности свакога падају на њега. За то је за њега много боље, да радећи сам све избјегне жалбе које би морао подносити ради туђих погрѣшака, него ли да остави посао, па да страхује од одговорности за оно што су други учинили. Осим тога, онај који сам све чини, обавља све са највећом лакоћом, а онај коме треба да најприје своме мишљењу прикупи свачије и тада да ради, тај од свога нерада нема толико уживања, колико муке и немира од онијех који му протуслове и његовим се наредбама противе.

Но ја не бих могао избројити све бриге због дјевица. Та само кад их треба пописати, задају

оне необичног посла онеме коме је повјерено то дјело.

Глава 18.

Судбени пак дио има хиљаду тешкоћа, много дангубе и толико терета, колико га немају подносити ни свјетовне судије. Посао је то, пронаћи оно што је право; а мучно је не повриједити га кад је нађено. Па није ту само дангуба и терет, већ и не малена опасност. Већ је многи од слабијих, упаднувши у парницу, изгубио вјеру, будући да није нашао заштите. Јер многи од онијех којима је неправда учињена не мрзе мање оне који су је помажу, но оне који су је исправду учинили, нити хоће да разумију ни замршеност посла, ни тешкоћу околности, ни ограниченост свештеничке власти, ни ништа, већ су као неумољиве судије који знаду само једно оправдање — да се ослободе на име од невоље која их гњечи, — и ко им то не може учинити, тај никад неће избјећи њихову осуду, па ма им навео хиљаду оправдања.

Кад сам већ споменуо заштиту, ево да ти одмах откријем и други повод незадовољству. Ако онај који има епископство не обилази куће сваки дан више но свјетовне судије, биће због тога страшног незадовољства. Јер не само болесни, него и здрави хоће да буду прегледани, не што би их побожност на то нукала, већ више за то што многи присваја себи част и уважење. А ако се кад догоди,

да којега богатијег и моћнијег чешће посјети ради какве пријеке нужде и онђе користи црквене, одмах ће га због тог дати на глас да је удворица и ласкавац.

Но шта ја говорим о заштити и посјетама? Та само ословљивање (поздрави) донијеће им толику силу приговорâ, да ће често под теретом жалости и клонути. Већ и за поглед стављају се под одговорност. Јер и оно што они невино учине, многи строго разабиру, испитујући и висину гласа и начин погледа и јачину смијања. Онога је, веле, ословио са љубазним осмјехом, веселим лицем и јасним гласом, неке пак слабије и сасма обично. Сједели пак многи заједно и не дати ли му поглед при разговору преко свију, тад ће остали рећи да је то уврједа.

Па ко би могао, ако није јак, одупријети се толиким приговарачима, било у опће да га не осуђују, било пак да се извуче кад га почну осуђивати? Јер треба или не имати приговарача, или ако је то немогуће, ваља се опрати од њихових приговора; а не иде ли ни то и нађе ли се неки, да баш без узрока и разлога напада, треба се чврсто одупријети зловољи ради тих нападаја. Ко је с разлогом нападнут, лако ће поднијети нападача, јер пошто нема жешћег тужитеља од савјести, то ћемо вањске који су блажији лакше поднијети, кад нас је већ осудио тај најстра-

шнији. Али онај који се не осјећа да је крив, ако буде неосновано нападнут брже се и ражљути, а лакше се и ожалости, ако можда није већ прије научио подносити глупости свијета. Јер није, могуће није да не плане и да се не смути на толику неправду, онај који се неосновано оцрњује и осуђује.

А шта ће се рећи о боловима који се морају поднијети, кад треба кога искључити из опћине црквене? Па кад би зло са болом свршило! Али је ту и не мала погибао. Бојати се, да досади преко мјере кажњен, не струда толико, као што блажен Павла рече, да не утоне у превеликој жалости.⁴⁴⁾ И ту дакле треба највеће опрезности, да претпоставка користи не буде дотичноме узроком највеће несреће. Јер што он послѣје таквог лијечења згријешѣ, за сваку погрјешку пада кривица на љекара који није рану добро прорезао. Колико он дакле мора казни ишчекивати, кад не само да мора одговарати за оно што је он учинио, него се подвргава и највећој опасности за оно што су други згријешили? Јер ако ми толико стријепимо ради казне за властите гријехове, пошто огњу оном избјегнути не можемо, чему се има надати тек онај који ће да одговара за њих толико? А да је то истина, чуј блаженога Павла који говори,

44) II. Кор. 7.

или управо не њега већ Христа који у њему збори: слушајте вође своје и покоравајте им се, јер се они старају за душе ваше, као који ће одговор давати. ⁴⁵⁾ Или је мален страх од те пријетње? То се не може рећи.

Него, ово би могло бити довољно да се и најупорнији и најжешћи увјере, да сам се ја дао у бијег не из лудости, нити из славољубља, већ једино бојећи се за се и погледајући на теретност посла.

(Наставиће се.)

СЕДАМ ТАЈНИ НОВОГА ЗАВЈЕТА.

С рускога превео М. М.

(Свршетак о тајни покајања.)

NACIONALNA
— BIBLIOTEKA

Учење Васијонских и приморских сабора.

Све што је, до сада о тајни покајања казато, на основу учења појединијех отаца и учитеља цркве, потврђава се и наредбама, како васијонских, тако и помјесних источних и западних сабора.

I. Да се покајање, од сабора признавало за тајанствено-благодатно свештенодјејство, кроз које се је кајућима саобћавало одпуштење грјехова, то се између осталог види из самога невога одређења Картагенскога Сабора, у коме је оно названо, другијем крштењем, а тако исто и из онијех саборнијех наредба, у којима се с њим свагда уну-

трашње саједињава разрјешење грјехова онијех грјешника, који се кају, које право разрјешавања припада једнијема Епископима и презвитерима.

II. Да се од онога, који се каје, и који иште помирења с црквом, и у њој опроштења својијех грјехова од стране сабора захтјева један услов, а то, искрено и срдечно покајање, које се јасно види из онијех саборнијех наредба, којима је црквенима пастирима прописано било да све, „оне, који се кају, и који се исповједају, па и ако су гријешили примају у обећање, да ма било, да су и тешки и многи грјехови, или да су и грјехови смртни.“

III. А што се поред покајања, од онога, који се каје за грјеховно потребну сматрала и одређено је као што се из саборније правила види, нужно било ради одређења епитимије. Ово се по све јасно види из сљедећега наређења Трулскога сабора, које овако гласи: „Они, који су примили од Бога власт, да вежу и разрјешавају, дужни су упознати каквоћу и количину грјеха, а тако и готовост к поправљењу онога, који се каје, и тако према томе, болести сходну лекарију употребљавати, како они не би у непознавању мјере, у томе или другоме изгубили спасење, онога, који је душевно оболио; јер није свагда и код свакога, једнака болест грјеховна, него је различна и многостручна и произвађа многе огранке заразе, из којих се зло

обилно разлијева и распрострањава све дотле, докле силом духовног љекарства не буде обустављено.

IV. На посљедку саборне одредбе без сваке сумње увјеравају и о томе, да се за епитимије од стране саборâ није призивало ништа друго, осим једно строго педагошко или духовно значење. Између првих таквих саборних наредба јесу оне, којима се пастирима цркве прописивало, какве имају одређивати епитимије, упозоравајући их, да при овоме не би што друго имали у виду, осим једнога њихова искренога раскајања и поправљења. Тако на пр. у 12 „правилу првога васиљонскога Никејскога сабора говори се: „у свему овоме ваља примати у расуђење расположење и мисли покајања,“ или у другој правилу помјеснога Лаодикијскога сабора: „оне, који падају у различна сагрјешења, али који опет пребивају у молитвама, у исповједању, и који се посље са свијем поправе, и од хрђавијех дјела уклањају, по мјери њихова сагрјешења, даје им се вријеме покајања, ради милосрђа и блакости Божије, ваља их увести у обћење. Такве су даље и оне саборне наредбе, којијема је пастирима цркве одређено било, мање или веће скраћивати и само вријеме епитимије; али не другојачије, него по увиђавности према покајању и исправљењу онијех који се кају.

Тако на пр. у петоме правилу Анкирскога сабора, између

осталога говори се: „Нека Епископи имају власт: испитавши начин поправљења, по човјекољубљу снисходити, или на дуже вријеме епитимију одредити; а пређе свега нека се испита житије грјешника, пређе искушења бивше и посље сљедовавши, и према томе нека се размјери олакшање епитимије,“ или у трећему правилу Неокесаријскога сабора; „Поправљање и вјера, кајућих се скраћивају вријеме епитимије.“ На посљедку, такве су управо врсте, и оне саборне наредбе, којијема се у случају недостатка потпунога покајања, онијех који се кају забранавало скраћивати им вријеме епитимије, него на против дужности било продужавати им вријеме епитимије, управо и онда, када су били у таквој опасности по устану државног достојавани св. Причешћа; но посље тога, како би оздравили дужни су бивали наставити вријеме одређене им епитимије. Ово се види из наредба саборâ: Анкирскога, Никејскога, Картагенскога, Аравзиканскога и Епаонскога.

Обћи извод и замјечања о даљој судби учења о тајни покајања.

Посље прегледа древно-црквено Отачкога учења о тајни покајања, ми са свијем природно приступамо к томе несумњивоме изводу, а то:

1. Да се свагда од древности покајање признавало за тајанствено благодатно свештенодјелство, у коме се кроз видимо од стране свештеника разрјешење

грјехова кајућему се невидимо преподавало такво разрјешење од самога Исуса Христа.

2. Да се од стране кајућега се грјешника необходнијем условом, за получење опроштаја његови грјехова захтјевало, искрено и потпуно његово покајање, уз који услов, да су се могли разрјешавати и сами тешки грјехови, али без тога сравнително, да нијесу могли бити опроштени ни мањи грјехови.

3. Са овијем заједно у цркви свагда за необходимо нужно признавала се и устмена исповјед, као средство, којим се читовало покајање и душевна немоћ, онијех, који су потребовали духовног љекарства.

4. Напоследку из погледа на необходимост таквога духовног љекарства у цркви, у некима случајевима необходнијем, мање или веће такође признавале су се тешке и продужителне епитимије, које су саме по себе сачињавале допуну саме исповједи, а такве епитимије цијел своју имале су у томе, да у колико је веће могуће излијече духовно болеснога грјешника, и да га приведу к потпуноме покајању и поправљењу.

Каква је даља судба, древно-црквенога учења о тајни покајања?

На ово, ми смо дужни одговорити тијем, да је црква источна, то учење у свој својој цјелости и чистоти свагда хранила и храни, дочим црква западна и у овоме није остала вјерна древно васијонској цркви

допустивши себи у овоме многе самопроизволности и новштине.

Њено застрађење почело се од туда, што се у њој, чак од IX. а особито од XI. вијека постепено почело допуштавати и у силу закона уводити, не само скраћивања, него и потпуна измјењавања свијех древно-црквених епитимија, а то и без познавања каквоћу и искреност покајања онијех, те су сгријепили; него усљед празнорјечивијех покајатељнијех прошења или жеља, које су поједини, мање или веће знатнијема новчанијема даровима сгријепљене Папи подносили, од кога су зато, као одговор добили разрјешитељне грамате, које тако назване индулгенције (опроштај свију грјехова, за сва прошла, садања и будића времена) умјесто са овијем, у древној цркви, нигда непознатијем новоуведењем, као тобож у његово оправдање, у западној цркви појавило се и друго, ништа мање произволно и неосновано учење, а то: учење о епитимијама, али не као о наравствено-педагошким, или духовно-љечивим средствима; него као о временима казнама, на које су грјешници ради умилостивљења правде Божије, за извјесно вријеме бивали осуђени, па, да их од оваквије епитимија, својом везивања и разрјешавања влашћу средством индулгенција Папа може разријешити и откупити. И тако посље овога, постала је права неразумљивост, односно епитимија, а овако што могао је учинити само

Папа, који с једне стране потпуно ослобођавајући грјешнике од покајаничкијех подвига, на пр. поста, молитава и милостиње, а с друге стране, у исто вријеме тијем тобож удовлетьоравајући правди Божијој. Па, отуда као одговор на ово, поникла је, и на брзо на западу утврдила се нова теорија, коју пређе нико ни замислити није могао, а то имено: на прво мјесто, теорија о преизобиљујућима заслугама Христовима, и сврх свега о добрима дјелима Светитеља; на друго пак мјесто о скровници овијех заслуга и дјела, као неке обилатоме духовноме Капиталу, који се у цркви храни, и треће, о власти везивања и разрјешавања (сакрамента) Пана, из те неисцрпиме скровнице може узети, колико му је угодно, од сувишка заслуга Христових и добрих дјела светитељскијех, и с њима покријевати све недостатке грјешника, ради удовлетьорења правди Божијој, ослобођавајући их тијем од заслуженијех казна, како у овоме, тако и у будућему животу.

Да су сва ова учења, као и саме индулгенције, ради којих су она и измишљена била неоснована и до чуда произволна, о томе сувишно би било ишта објасњавати мимо онога, што смо већ из откривенога и древно-црковнога учења, о тајни покајања виђели. Једино само можемо нешто у кратко напоменути, из онога што смо о овоме до сада прочитали и виђели, које сасвијем јасно говори про-

тиву показатијех новоуведених и западњег учења. Тако, прво, како у апостолскоме времену, тако свеђер и после у цркви, ми смо виђели строго наравствену и духовнима потребама сходну покајаничку дисциплину, али нијесмо могли ништа замјетити, које би наличило на ново измишљене на западу индулгенције, или сличне папске грамате, којима се без унутрашњег испитивања и покајаног расположења грјешника истима давало потпуно разрјешење, како од свију епитимија, тако и од свију грјехова, а то само за једне добре новце, које се у прва времена у цркви сматрало, као неопростимо светскунство (продавање светиње за новце). Истина, да нешто по изгледу на индулгенцијалне грамате наличе, неке грамате мира, које су давале онијема исповједницима, који су по несрећи у вријеме гоњења у своме малодушију посрнули; но ове потоње, као што смо виђели биле су нешто друго и од првих сасвијем различите т. ј. сматрале су се потоње, као ауторитетна удостовјерења, да су се за своју малодушност покајала лица у грамати означена, али овијем није им давато разрјешење и мир, све дотле, докле би они пред самом црквом својијема покајаничкијема подвизима засвједочили своје потпуно раскајање и исправљење.

Тако, даље, не само поједини источни и западни пастири и учитељи цркве одјелито, него цијели васијонски и помјесни

сабори укупно, потпуно јасно, и решително учили су о епитимијама, као наравствено-педагошким, или духовно-врачевним средствима, и ми у њиховима учењима ништа нијесмо напшли, што би наличило, на оно учење које је после никло у западној цркви о епитимијама, које су безусловно неоплодима за удовљетворење правди Божијој.

И тако потоњијем новијем учењем искључава се прво, које је безусловно нужно, и потоме следствено потоње, као стране истиче се супротно првоме. — Истина, да су њеки између западнијех списатеља, као на пр. Тертулијан, Св. Кипријан, Амвросије и бл. **CRNEGORIA** епитимије називали доктрина рењем Богу или цркви; на зар нијесу ли они тијем, јасно показали, да то, чим се кроз епитимије удовљетворава Богу или цркви, ништа друго није, него потпуно раскајање и исправљење кајућег се грјешника?

Напоследку, што се тиче, до измишљенога, од стране схоластичкијех богослова учења, о преизобилности, која се находи у потпуној вољи Папе, као скровници заслуга Христових, и дјела светитељских, то не само, да ништа томе сличнога ненао- димо код древнијех учитеља цркве, него шта више управо и решително може се рећи, да тако што ни случајно на њихов ум ни у самој помисли није могло доћи. Они су знавали о једној само скровници, која је у силу заслуга Христових дата једној

само цркви — Скровница благодатна, која се састојала у тајинствима црквенима, при томе тврдо су знавали и то, да из те скровнице могу поцрпати благодат, ради предавања исте вјерујућима, не само један Римски, него и сви остали Епископи и презвитери. — Они су даље знавали, да су у томе случају, на пр. при предавању разрјешења грјехова дужни поступати не самовољно по своме ћефу, него сходно заповједи Исуса Христа, и науци, која је од Апостола била предана цркви. Ништа друго, древни пастири није су знавали, нити су могли тражити; оне заповједи Спаситеље, ће вели: „Егда сотворите, вся повельная вамъ, глаголите, яко раби неключими есми: яко ели должни бѣхомъ сотворити сотворихомъ“ (Лук. 17, 10), не сумњајући ни мало вјеровали су ријечима Апостола Јована: „Аще речемъ, яко грѣха не имамъ себе прелцаемъ, и истини нѣсть въ насъ“ (I. Јов. 1, 8), и на Картагенском Сабору између осталог установили су: „Ако би ко рекао: ради смирености ваља говорити, да имамо грјеха, а не ради тога, што га баш имамо, таквога нека буде анатема пр. 114), опредјељено је и ово: „Ако би ко рекао, да светитељи у молитви Господњој: „остави намъ долги наши (Мат. 6, 12), не говоре о себи, као бајаги, да им то прошење није нужно, него да то тако говоре за друге грјешнике, који се у њиховоме

народу налазе, и да ниједан светитељ, кад се засебно моли не говори: остави мени дугове моје, него: остави намъ долги наша, тако, као да би се ово њихово прошење разумјевало за друге, а не за њих саме, таквога нека буде анатема“ пр. 115, 116).

Тијем веће зна се, да древнима пастирима није била позната никаква мисао, о могућности и умјесности самоволнога и безправнога сувишка добријех дјела код светитеља, којима, као да би они могли покрити дефицит грјешника. Они су само вјеровали то, да Светитељи у разрјешењу грјехова могу помоћи грјешницима али не својијема сувишнима добријема дјелима, која као бајаги, да би могли од тога сувишка одвојити на корист и олакшање грјешника, него са својима молитвама и предстателством код Бога.

Међу тијем, коме није познато, колико су на западу зла и саблазна учиниле Папске Индулгенције којијема је дубоко поткопато наравствено значење раскајања на унижење самога тајанства покајања, које се као последица тога, у даљему његовome развићу показало, изазвавши после и саму реформацију Лутерову?!

Но све то остављајући на страну, као ствар, која не иде у нашу цијел, ми ћемо обратити пажњу само на то, јесу ли на самоме западу познавали истинито и штетно папско ново учење, које је прерушило покајање; и ако су га познавали,

то, је ли отуда произашла каква ни буд корист по цркву западњу?

Историја нам показује, да су се заиста на западу многи добромислећи људи појавили, који су потпуно познавали сву шкодљивост, која је за тајну покајања произашла од Папиних злоупотреба, ради чега предузимали су они сходне мјере, да би томе злу на пут стали; но све њихове добре намјере, остале су без успјеха, и разбиле су се о неразрушимој огради Папске власти, која је себе успоставила више сваке власти и закона. Тако да пр. на IV. Латеранском сабору 1215 год. од свијех западњих пастира, који су на томе сабору присуствовали савршено призната је била наравствена шкодљивост од индулгенција, које су се са особитом добротом (щедростию) у течају XI. и XII. вијека раздавале, усљед чега оци тога сабора запријечили су, да се у будуће нико не може за новце откупити од епитимија, а такође свакоме је било постављено у обвезну дужност, да приноси покајање, како за веће, тако и за саме посведневне мање грјехове. Али та блага и добра ријешења остала су без жељенога успјеха; јер су уобичајене индулгенције од стране Папа подкрјепљивате превагу одржале, које је Папа Климент IV. у XV. вијеку својом булом чак и на степен догмата успоставио. Таквима добрим побудама, каквима је проникнут био Сабор Латеран-

ски руководили су се и сабори XV. вијека Констански и Базенски, који су опредјелили, да се како из свију западњих, тако и помјесних цркава отклоне све злоупотребне новштине, које у древној васијонској цркви није су имале мјеста. Но и те установе, као што је познато завршене су безуспјешно.

Особиту пак пажњу заслужује протест Лутеров противу индугленција, кога је он био саставио у форми питања и одговора, којим је доказао њихову неправилност и незаконитост. Ово је Лутер учинио, још докле је, као члан припадао цркви Римо-католичкој, а по свој прилици, такво мишљење оним заједно дијелили су и многи други Католици и њихови приврженици. Тако он савласто католичкима богословима признавши, да су у покајању неходимо нужне двије његове стране, а то, сакрушење и исповјед с разрјешењем, а за трећу његову страну држао је, да она нема основа у Библији, — и поводом тога између осталог писао је следеће: „Правосуђе Божије, непотребује казне, или удовлетворења од стране грјешника, него потребује само срдечно и искрено раскајање, с тврдом намјером и непоколебивом готовошћу у будуће узети на себе крст Христов... а Христос, као у дар грјешнику даје отпуштење... Њему је најбоље удовлетворење, да се грјешник у своје животу поправи.“

Сагласно с древнима учите-

љима цркве, он је епитимије признавао, као једно чисто педагошко или исправително значење, сматрајући их за необходимо нужне, не ради Бога, који опроштење грјехова, као дар даје, него ради онога самога, који се каје, и који их потребује, као свједочанство својега искренога покајања. Из овога види се, да је Лутер увиђао потребу да се епитимије на грјешнике одређују, исто онако, као што су се оне у древној цркви одређивале.

Напосљедку са свијем одбацајући, као неосновано ни на чему ново учење о преизобилујућој милости, о којој је римска црква самоволно у потоње вријеме почела учити, а то, као да се у њој, на расположењу Папине, налазе заслуге Христове и светитеља, Лутер је то осудио, а с тијем уједно сљедствено осудио је и значење самијех папских индугленција, — поводом чега Лутер је написао: „Индугленција је заиста добра и користна, али само за веткога човјека; ради христијана љенивијех и не савршенијех...; но она никога не успоставља ка поправљењу и усавршествованју, а трпи и допуштаје сваки недостатак. Каква је од ње корист? Она код грјешника не изазивље раскајање, ни сокрушење срца, него само спољашњему човјеку даје једно опроштење казни за учињене грјехове. — Она не поправљајући таквога човјека оставља га не кажњена, и ствара у њему неку

наду и уздање на самога себе.“

Таквијем начином учећи о саставним дјеловима покајања, о значењу епитимија и индулгенција, очевидно је да Лутер с првога погледа није имао у виду другу какву мисао, осим само ту, да сагласно са жељама добромислеђијех католика, у свој снази својој успостави оно учење, које је свагда древна црква односно покајања хранила. Услед оваквога мишљења Лутерова имале су се прекратити, све оне злоупотребне новштине, које је западња црква односно покајања самоволно и безосновно усвојила.

Но после ушавши Лутер у продужителну борбу с непријатељним папством, он је са свием отступио од првашњег свога погледа на тајну покајања, и пао је у такву крајност, која је налицала на ону, какву је у томе питању себи присвојило папство. Наука Лутерова, о тајни покајања, толико се после отстранила, да она безусловно и независно од свакога спољашњег посредовања, по једној само благодати, обећава грјешнику опроштење грјехова, услед чега у покајању постало је излишно свако посредовање свештеничко, као и устмена исповјед грјешника, а тако и епитимије за учињене грјехове.

Међу тијем црква Римска не обазирући се нимало на то, што се њенима индулгенцијама, које су својом неправдом паразиле све добромислеће распламтила и сама реформација Луте-

рова, која јој је многа зла учинила, једнако је она према њима остала непреклова, и неприкосновеност индулгенција на сабору Тридентскоме, кога она васијонским признаје оградила је анатемом, т. ј. узаконивши важност индулгенција, она је анатемисала Лутера и све оне, који одричу индулгенције.

Црква источна, која је у свој својој цјелости и чистоти сачувала древно учење о покајању у лицу Патријарха Цариградскога Јеремија изрекла је свој суд о индулгенцијама, којом приликом овај Патријарх у одговору протестантским богословима каже: „Односно опредјељенијех казнах, (епитимија), за учињене грјехове, које ви одбацате, ми мислимо: за њима буду налагале, као лекарства, на пр. на гордељиве, среброљубиве, покварене и развратне, на завидљиве и не навистне, на љениве, или на ма каквима ни буд другима пороцима обољеле грјешнике; то у таквоме случају, оне су врло користне, и доиста много могу помоћи, кајућему се грјешнику у дјелу његовога поправљења. У таквоме смислу и св. Оци прописали су, да се оне налажу на оне, који се буду обраћали и покајали. Но ако се оне, напротив буду употребљавале, само ради користи онијех, који их налажу, а не са истинитом цијељу душеполезности, и најпосље, ако се оне, не би употребљавале у ономе смислу,

у каквоме су их употребљавати прописали, и у каквоме су их у почетку и сами Оци употребљавали, ради јединственога лијечења гријеха: у таквоме случају и ми их одбацамо и признајемо их за шткодљиве и безчестне, и тврдимо, да их таквијема без сваке сумње ваља признавати“.

(Наставиће се.)

НАРОДНО БЛАГО.

Народне причалице

(скупљене проз Црну Гору и Приморије.)

Благо томе, коме Бог помага.

Неки цар има је своја три сина. Један пут, кад је дошло вријеме од јабука, послаће најмлађа сина у своју башчу да му набере јабуке. Кад је царев син поша у башчу, он угледа велико чудо на истој јабуци, од којег је стио он да набере: Велика аждаха испела се на јабуку и бере јабуке. Кад царев син види, препане се и утече кући. — „Камо јабуке?“ — упитао га је отац; — а ови му исприча по реду.

„Ти си страшлив, — рече средни син царев, — да сам ја био, ја бих аждаху убио и набра јабука.“ Затим узме мач и друго оружје па пође у башчу. Није ни средни боље проша; тек се примака башчи и тек је видио аждаху одмаха је утека.

„Ништа зато, — рече најмлађи; који је био и шогав,¹⁾ — ја ћу поћ тамо, па да видите, да ли ћу и ја утећ као и ви“.

Шћго није био много наоружан, само мач. Кад је доша близу башче, истина мало се препане, ал' свакако нешћене бјезгат, но напријед. — Аждаха је вићела да Шћго иде пут ње, па зине како ће да га прождре; а Шћго тргне мача па аждахи у гркљан. На

један пут аждаха почне да изнемага, а Шћго се охрабри те мало по мало утуче је у главу и тако аждаха једва што је утекла.

Кад Шћго однесе оцу јабуке, онда каже оцу и браћи како је ранио аждаху, и, како би јој лако нашли њену кућу по трагу од крви. Браћа то једва дочекају, наоружају се, узму уље и пођу за својим братом Шћгом. Траг од крви одвео ји је на јаму. Ту су стали и здоговоре се да најстаријега спуште. „Спуштите ме, рече им он, само кад манем ужетом ви ме одма вадите“. Спустили су га и одма извадили. „Ти ништа не ваљаш, рече му средњи, спуштите мене“. Спустили су и њега, но и њега на брзо изваде.

„Ето ја ћу сад, — рече Шћго, — но што ћу ја више маат ужетом, то ћете ви више спуштават“. Браћа су га послушала и, Шћго је одио проз синују јаму, док на један пут дође на дно јаме и стапе тумарат по њој. Шћго рећи нађе једна врата, отвори и уђе у кућу, која је била пуна свјетлости. Сад стане Шћго да разгледа, и тако нађе јаш једна врата; отвори и ни, и уђе унутра, ће нађе ћевојку, пред којом је златна прешлица, а на њој златна кућела.

„Што ћеш ти овђе?“ — упита га ћевојка. — Шћго јој право каже, како је ранио аждаху и како тражи њену кућу. „Кад је тако а ти поћи напријед, рече му ћевојка, ту ћеш наћ другу ћевојку, она је моја сестра“.

Шћго отвори и другу одају ће нађе другу ћевојку, пред којом стајаше златна синија, а на њој шарена змија, а на змијиној глави сјаше се драги камен. Шћго и њу упита, но ни она му нешћене казат већ га упути у трећу одају ће нађе трећу ћевојку, пред којом се шетаху златне пашмаге.

„Ја ћу ти казат ће је наш отац, одврати му најмлађа ћевојка, ал' само ако ћеш ми дат бољу вјеру да ће те ви три брата узети нас три сестре.“

„Па добро и ми ћемо на то пристат“. Шћго их сад узме све три и одведе до ужета, за тим привеже најстарију, махне ужетом и тако је отпрати

1) Белав; а именица Шћго, значи Белог Ур.

горе. Није било дуго а уже се и опет спушти, те одправи и средњу. Кад дође ред на најмлађу рећи ће му она: „Боле би било да се ти манеш аждахе; а најпосле кад сам ти обећала ја ћу ти и казат ће је“. — „Не могу а да је не видим, већ најпријет покажи ми ће она станује, па кад је убијем, онда ћу наредит да и нас извучу; и тако: ја ћу узет тебе, а друга два брата, узете твоје двије сестре“. Ђевојка није имала куд камо већ пође са Шбгом да му покаже, и савјестује га на који начин може најлакше убит аждаху: „Ето, — вели, — у тај је одар аждаха. Она је полу мртва; но свакако ти њој не би мога наудити, кад не би послушао мога савјета. Њу треба најријет да удариш песницом у главу. Она ће те молит да је удариш још један пут. Ако је не удариш она ће саму себе удавит; удариш ли је удавиће тебе“.

Шбго је све учинио како га је ђевојка савјетовала; затим дође до ужета и шћене да опет врати ка после себе. „Немој то учинит одврати му ђевојка. Ако би прву мене опранио, оставиће те браћа онда и тако ћеш овђе умријети“. Шбго није слуша што му ђевојка говори, већ је привеже и оправи горе. Иза тога Шбго је чека на уже но ни уже ни од њега гласа.

Шбго већ сад више што је учинио, врати се у одају своје вјеренице и узме њене пашмаге, па стане да тумара по јама. На једанпут Шбго наиђе на подземна врата; отвори врата кад ал' тамо опет други свијет. Кад Шбго то види, он покупи ужета и других ствари, свеже себе преко паса, — а један крај за врата: — па се спушти.

Ово је Шбгу био сад трећи свијет. Онако забринут сједи под једно велико дријево и стане да мисли, што ће чинит од живота свога. У те мисли нешто му зачушти више главе; обрати се: кад ал' једна змија успиње се уз дријево; како ће у гњијездо тичје поклат неколико пилића. Шбго, кад то види, тргне мач и утуче змију; па леже и заспа. Кад се пробуду-

дио ал' угледа више себе једну велику тицу, која бјеше раширила једно крило са којем чињаше Шбгу хлада. Кад тица види да се Шбго пробудио: скупи крило и пане пред њим говорећи му: „Ти си мене велико добро учинио. Ти си спасио моју ћену од змије, но кажи какво добро ја тебе да учиним?“ — „Ништа ти не тражим. Ти ми немож никакво добро учинит“ — Пошто Шбго ово изговори он окрене да иде у један град, који му је близо био; а тица испуца из себе једно перо и дадне Шбгу говорећи му: „Ето ти то перо моје; случајно, ако ти бих који пут што требовала, ти пригреј перо при огњу и ја ћу ти одма доћ“.

Кад је Шбго припешо у град; ал' град вас затворен. „Зашто је затворен град?“ — упитао је Шбго град. „Зато — одговорили су му, — ето из ред доша на Цара да пошле своју кћер, аждахи, да је поједе.“ Затим м кажу како свакојег дана, даје свака фамилија, по једно чељаде.

Шбго се не учини вјешт, но право пут језера пође ће нађе цареву кћер, вјешт на колена, и плачући чека кад ће изаћ аждаха да је поједе. — Шбго дође близо ђевојке па стане, а она стане га молит да бјежи од ње. „Не бјежим; — рече јој Шбго — но, или ћу тебе спасти, или ћу свој живот изгубити“. Таман Шбго изговори, а аждаха изађе из језера. „Ево среће! — промисли аждаха у себе, — зна се кад је ред на Цара. Свак даје по једно чељаде, а цар двоје“... И тек аждаха да зине, да их прогута; а Шбго тргне свој мач и одкине јој главу. Кад то види царева кћер: отиде весела оцу, и каже му све што се збило.

Цар се овеселио, и вас град. Скупи се народ; упрегну златна кола; и пођу по Шбга. Кад су га довели у царев двор, Цар га упита и вас народ, какво ће добро да они њему учине. Шбго сад није стиг тајит већ им свијема каже које и оклен је; затим им каже да он већега добра не тражи само то; да пође у своје мјесто.

„Тò је трудно, — одговори Цар, — то би само *Ноје* мога' учињет; ал' ко ће њега набавити?“ „„Ја га могу лако набавит““ — одврати Шòго. — Затим извади перо његово, и пригреја. Није дуго било, а ето Ноје. „Што кеш!?... Што си ме звао?“... — Шòго му сад каже све по реду. „О, лако је то мене; ја то могу лако учињет; само приправите храну за пута док ја пођем и нахраним моје пилиће.“ —

Храна се приправила, и они су кренули. — Лећели су толико дана; и кад су већ дошли близо овога свијета: храна нестане. Ноје је тò знао; па да би опрова Шòга заштите му да што поједе. — Шòго је био на муке, па немајући што да му да: он одкине обе бутине од својих нога, и дадне Ноју.

Кад су већ изашли и починули, Ноје замоли Шòга, да он пође, па ће тек онда се он вратити. Шòго се испрва нећка; па видећи да Ноје не одрже, најпосле му покаже што је увиђао, и да не може никуда.

Пошто Ноје набере лековиту траву и прилијепи бутине Шòгу, пође у јаму код својих пилића, а Шòго пође у варош; ал не код оца и браће; већ у најам код једног златара, којег је служио за сам залог зај хлеба.

Једнога дана ето Шòгова мајстора ејетна невесела. „Што је мајсторе?“ — упита ће га Шòго. —

„„Како што је, мој Шòго!... Ја сам ти и сви златари погинуо. Хоће Цар да се жени, па од нас златара тражи златне пашмаге, које саме иду. Ми хи не можемо направит, и тако све ће нас цар да посјече.““

„„Ласно је зато, мајсторе, — рече Шòго; — ја ћу ви сковат златне пашмаге, само ме затвори у једну одају, и дај ми врећу ораха, — за три дана пашмаге азор.““ —

Мајстор је испрва мислио, да се Шòго шали; но пошто види, да Шòго незна збијат шалу: купи му врећу ораха и затвори у одају.

Трећег дана Шòго дадне мајстору златне пашмаге које саме иду;

а мајстор њему обећа, да ниште од њега што год зажели. „Ништа ти друго нећу, рече му Шòго, — само, да ми купиш добра коња и најлепше ођело; јер ћу и ја Цару у сватове.“

Дошло је вријеме кад оће да се Цар жени. Свак се спрема ко има добра коња да се утркује. И Шòго је поша. Цар је сједио са своја два сина и гледа, како се утркују коњи. Шòго је мирно исчекива кад ће доћи ред и на њега. Најпосле дође ред и на њега; потрчи коња; па кад дође на спрам оца и браће: тргне свој мач и посјече најприје оца, па оба брата; па затим сједе на очин стò, и каже народу све по реду, што су од њега браћа и отац учињели. Народ се зачудио на Шòгове ријечи, па кад се увјере, особито од његове вјеренице, којој је зада вјеру још у јаму да ће је узети пристану, да им Шòго буде Цар. Пошто се Шòго зацари он узме своју вјереницу, која га је вјерно чекала, а двије њене сестре удадне за два своја доглавника.

ЂУРЂЕ СРНОЈЕМИЋЕ пословице

(скупљено по истијем крајевима.)

В

Вук у зиму кућу тражи.

Водокрште — зими око прште.

Волим с типом по планини, него с мишом у дворани.

Већ ти је коноп изагњо.

Вељи глас — ками под пас!

Волим у пећини фукат — но у чардак кукат.

Власи коси — а ђаволи носи.

(Код нас се прича како је неки бег имао ливаду а власи му (хришћани) косили па крали, и кад их је запитао: „камо ми се сијено ђело?“...)

Они су му одговорили: ако га ђаволи не носе ми друго не знамо! А кад га је брат упитао: „камо се ђело наше сијено?“... Он му је одговорио:

„Врази коси — а ђаволи носи.“)

Вала (заиста) ти је масна работа
(Подгоричка.)

Вриједни може и с кола зеца
уфатити.

Вук изједе много јагањаца, дође
вакат (вријеме) да му чапра плаћа (из
Куча.)

Ваши наше — излемаше.

Г

Госпоцка фала и сиромашка сра-
мота далеко се чује (из Дубровника.)

Горе је и без злога Вукоте (из
Бјелопавлића.)

Гаће не праве јунака.

Господине и госпоцки сине: ски-
ни чизме да чувамо свиње!

Гризи жабо гризи: Не гризеш ме
ти већ они озгор, (викао је зец жаби
кад је угледа орла више себе.)

Грми грми миш паде (бива кад
неко много брбља а ријечи му не
вриједе.)

NACIONALNA
Илија Н. Златичанин
BIBLIOTEKA
CRNE GORE DUBROVNI
CRNOJEVIĆ

Женске народне пјесме. 1)

(Из збирке Филипа Ј. Ковачевића).

Ко нема брата нема ни среће.

Шета Маре шета Јане
Крајем гувна сребрнога:
На Мару је златно рухо,
На Јану је просто рухо....
Сваки Јани руком маха,
Сваки руком и јабуком;
Јадној Мари ниђе нико. —
Жалосна је млада Маре,
Те жалосна дома пође;
Сустрете је стара мајка,
Те је Мари говорила:
„О, за Бога, шћери Маре!

1) И вриједни, у нашој књизи познати г.
проф. Филип Ковачевић, одзивајући се
нашој жељи, послао нам је обилату збирку
прељепијех женскијех и јуначкијех народнијех
пјесама. Ми ево почимамо и с њима китити
наш часопис; а међутим г. Ковачевићу од свега
срца захваљујемо на овоме народном благу.

У р е д н и ш т в о.

Што си тако жалостива?...“

Маре мајци говорила:

„Како нећу мајко мила?!...“

Шетах с Јаном другарицом:

На Јану је просто рухо,

А на мене суво злато....

Сваки Јани руком маха,

Маха руком и јабуком;

Мене јадној ниђе нико....“

„Остави се шћери Маре:

У Јане су девет брата,

А ти немаш ни једнога:

Зато с' Јани свако јавља. —“

Али Маре одговара:

„О, за Бога, мајко мила!

Да продамо рухо моје,

Да купимо брата мене;

Брата мене сина тебе!...“

„Остави се, шћери јадна!

Јер без брата брата није,

А без сина сина није! —

Ајна и Мујо.

И д о н о м г о р о м з е л е н о м,

И д о н о м г о р о м з е л е н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

И о н о м в и с о м п л а н и н о м,

ЛИСТАК.

БИЈЕШКЕ ЦРКВЕНЕ.

Замјеник блаженопочившега Митрополита Исидора. — Високопреосвештени Митрополит **Паладије** бивши Екзарх Грузије, архиепископ Карталински и кахетински и бивши викар блаженопочившег петроградског Митрополита **Исидора**, наименован је Митрополитом новгородским и Петроградским ¹⁾. Он је врло ваљан проповједник и списатељ поучнијех проповједи, које су пуне науке, дубокијех осјећања и високијех мисли и прерасна реторичкога полета. Води своју 65. годину, и доста је још у снази. Ми му желимо многа љета, као вриједноме Архипастору једнојерне нам православне руске цркве! — Осјећао нам је међутим г. протојерома **Григорјевић** послати за јануарску вјеску „Присвјете“ неколико опширнијех црта о томе новом црквеном првосвештенику.

Свечано освећење Бољевићке цркве. — Наши народни великани гајећи религиозне осјећаје према својој матери цркви, подизали су хришћанске богомоље за своје здравље и за блажени покој својих умрлијех родственика. Томе побожном примјеру одазвао се у обилатој мјери наш вриједни и племенити Министар Војени Војвода **Илија Пламенац**, те је о своме сопственоме трошку подигао величанствени звоник на парохијалној цркви у Бољевићима, мјесту свога рођења, храму Светога Оца **Николаја**, која је од свагда била племенска парохијална црква, а која је имала и други олтар намијењен светома Јовану Предтечи, но који до овога времена још није био освећен.

1) А за Финландију јавља „Нов. Время“, да ће се подигнути нова православна архиепископска столица у Выборгу. Тијем ће се ваљда ускинути наслов „финландски“, који се је досле давао Митрополиту новгородском и петроградском?...

Кад је звоник довршен, и кад је богати иконостас у обје цркве доготовљен био, онда је В. И. Пламенац лично замолио **Његово Високопреосвештенство Митрополишта Митрофана**, да би благоволио са свештенством поћи у Бољевиће ради освећења исте цркве.

Тој његовој жељи Митрополит се одазвао најусрдније, и пошао ради освећења исте цркве 10 октобра уз пратњу свога Митрополијскога свештенства, са Министром Пламенцем и неколико отмјене свите из Цетиња, којима је благоволио дати свој параброд **Његово Височанство Милостиви Господар Књаз Никола**, те су истога дана не обзирући се на врло непријатну погоду времена отпутовали с **Вира**.

Старијешине Бољевићке општине на челу сердара Сава Пламенца и протојереја Вуколаја, срили су са грађанским Вирским високе путнике на савјетовању Вирски, који најодушевљеније дочекаше свога Архипастира који подхођаху **Његову** светоме благослову, и који се укупно упуте равно на 6 сати равном цестом од Вира у Бољевиће, чији долазак огласише звона саборне цркве, која су славила долазак високога молитвеника, који се одма упутио к саборној цркви, која се у великој даљини свијетљаше од величанствене илуминације. У цркви се поклонили пред пријестолом и помолило Богу за своје свето предузеће, и за врло побожни народ који га суерета најодушевљеније. После свете молитве одпутовао је на квартиру у одређени двор Петра Пламенца оца сердара Сава, који га са неописаном радощу предуеретоме и свети благослов примише.

Дочек усрдни такав је био од свију чланова благородне породице Пламенчеве, да нијесам у стању описати, само се толико може рећи, да у тој јуначкој обитељи постоји цвијет

од људих, која је вазда давала узвишеним Господарима и земљи, достојније синова у корист наше јуначке домовине, те су нас гостољубљем и предуретљивости на свагда обвезали, поштујући свештенство као светињу народњу.

Сјутра дан у неђељу 11 октобра, отпочето је свечано освећење парохијалне цркве, двају иконостаса и престола, које се отпочело са освећењем водице по правилима за то одређенима, а после је отпочета Архијерејска служба са многобројним свештенством од све Црмничке нахије, те је црква испуњена била са великом масом побожног народа. По причасној Митрополит изговорио је сходно слово врло језгровито, на основу светога писма лијепијем примјером изведена, о значају пожртвовања и украшењу цркве које је у славу Божију приложио и подигао Војвода и Министар Војени Илија Пламенац, који ће на свагда достојнијем спомеником служити његове љубави према Новом и своме народу из којег је и он порицао.

После службе Божије искупљена маса народа са Преосвећеним Митрополитом и свештенством посиједали су у пространој авлији парохијалне цркве, ће се обилато пиће из куће Пламенчеве народу давало. Кад је народ почашћен био, онда је устао Војвода Пламенац, скинуо је капу и рекао: „Браћо, ви сви благодарите мени за овај звоник и иконостасе које сам начинио, а ја за све ово имам да благодарим моме и вашеме доброме Господару *Књазу НИКОЛИ*, који ме је до овога степена уздигао по својој великој и неограниченој милости, те ми је тијем начином дао прилику, да моју мисао и жељу у овоме скромном прилогу остварим. Он је, драга браћо, подигао и овај звоник и оба иконостаса а не ја, те у име моје благодарности кличем: Живнио наш добри Господар *Књаз НИКОЛАЈ* и *Његов Свијетли Владајући Дом* који се брижљиво стара за срећу и благостање свога народа!“ На овим ријечима, народ је клицао жавно! *Књаз Никола I. живнио!*

Равно у 12 сати опћина Бољевицка приредила је била богату црмничку трпезу која се отликовала изврснијем хљебом од бјелице шенице, и добријем на гласу црмничкијем вином, на којој су посиједала сва отлична господа и гости дошавши од све црмничке нахије на челу које сједијаше Преосвећени Митрополит Митрофан и Војвода Илија Пламенац са Сердаром Савом Пламенцом и великијем бројем свештеника црмничкијех, са протојерејем Вуколајом Пламенцом, те је ова богата патриархална софра имала до 300 особа. Прву и другу здравицу напио је Митрополит и Војвода Пламенац за здравље *Његовог Височанства* нашега узвишенога *Господара Књаза Николе I*, а Сердар Саво, напио је за здравље и дуги живот, *Њеног Височанства Књазиње Милице*, узор племсните душе и мајке свог Црногорскога народа, а ађутак и Војвода Пламенац за здравље *Његове Сердарови Престононаследника Књаза Далила*, узданице свега српскога народа, који ће у име Божије повести свој млађи нараштај „онамо“ ће тежи *Његов Свијетли Родитељ*, за избављење и ослобођење подјарамљење наше браће. Такођер пало је и још доста лијепијех и родољубивијех здравица да је народ са бурним усклицима узвиковао са *живнио!*

Ова врло одушевљена и свечана прослава, остати ће на свагда живијем смомеником у цијелој црмничкој нахији, јер је она потпуно одговарала побожним и срдачним осјећањима Бољевицке опћине. У колико је развијено црмничко религиозно осјећање према вјери и благољепију цркве, то се виђети може у свакој њиховој опћини, те се доиста признати има црмничкоме пароду, да красе и подижу своје племснке цркве, више и богатије него иједна Нахија у Црној Гори, које им на част служити може.

Митрополит са свештенством задржат је и сјутра дан као пријатни и мили гост, те је и у другим кућама Пламенаца, који су жељели да посјети њихове домове, своје Архијерејске

благослове давао па је тек 13 октобра са Министром Пламенцем отпутовао из села Бољевића праћен од цијеле општине до Вирпазара, а одатле парабродом отпутовао пут Ријеке.

Ф. Радичевић.

Рукоположен. — Свршени богослов *Илија Бураликовић* рукоположен је за Дијакона 24. пр. а 26. ист. м. за сзештеника, и назначен је за душестаратеља парохије Цеклинске.

Приложници црквама. — Игуман пиперски *Досић Кнежевић* приложи један масивни крст од кинејског сребра на њивоту Светога *Штевана* у манастиру Ђелије пиперске.

Исти *Кнежевић* приложи у Ђелији пиперској један жмалтирани крст са стопом од кинејског сребра.

Општина *Бројанацка* приложи једно звоно храму светога *Арханђела Михаила* у својој парохијалној цркви.

Милинко Иванов и његова супруга *Шајка* приложише једно звоно за своју цркву у храму светога *Еванђелиста Луке* на Ђећама у Ровца.

Исти *Милинко Иванов* и његова супруга *Шајка* за своју и својих душу приложи друго звоно храму *Успенија Пресвете Богородице* у Мртвоме — Дубокоме у Ровцима.

Госпава Никовић из Пиве приложи један жмалтирани крст са стопом цркви свете *Тројице* у Горњим Црквицама за душу своме сину *Видаку*.

Парастос. — Као што је јавио „Глас Црногорца“ дало је друштво цетињске читаонице свечани парастос свом бившем предсједнику пок. министру *Јовану Павловићу* дне 11. новембра т. г.; а у исти дан прекађена је и новопостављена плоча на његовом гробу.

Из Католичке цркве у Црној Гори. — Римски „L' Observateur“ јавља, да ће „*Мисал*“ за католичку цркву у Црној Гори, написан „глаголицом“, доготовљен бити у дојдућем фебруару 1893. Тад пада Папин јуби-

леј; па да ће *Његова Свешости* том приликом по нарочитој особи послати *Његовом Височанству нашем* Књазу и *Господару* један ексемплар реченога „*Мисала*“, а уз-ањ и своје власторучно писмо. — Па као што дознаје „Глас Црног.“, справљају се и наша браћа Католици да просветкују јубилеј *Н. С. Папе Лава XIII.*; па вели да се је надати е ће „та свечаност испанути, као што доликује једноме од мало сувременијех великана, и за-свједоченоме доброжолитоцу *Н. В. Господара Црне Горе.*“ — Ова вијест заиста неће пријатно замирисати противницим славенске литургије; ал' хвала Богу и разумности Великога *Лава XIII.*; а при том и жаркоме настојању нашега славом овјенчаног *Господара, Књаза Николе I.*, као и судјеловању врлога архиепископа барскога *О. С. Милиновића* и преузвишег албанске дјаковачкога *Ј. Ј. Спиромана*, одржано је ето и ово велико свједочење право цркви наше браће Католика у Црној Гори, док се је то право бананас почело губити, баш по оним крајевима, гдје му се бијаше најпре стајина укоријенила и проз читаве вијекове сачувала. — Није ли то дично и славно за Црну Гору, која тако мудро зна поступати у црквеној користи својих поданика иновјераца?

БИЈЕШКЕ ШКОЛСКЕ.

Из Завода „Царице Марије“ на Цетињу. — Као што јавља „Глас Црногорца“ славила је на *Ваведеније* капела тога Завода свој празник, пошто је она посвећена *Ваведену Богородичину*. Служио је у истој капели божанствену службу наш преосвештени Митрополит *Миширофан* с два свештеника и са својем протођаконом. — На литургији су биле присутне *Свијетле Књагињице Јелена, Ана, и Ксенија Књажевић Мирко* и *Књагињица Јелена Карађорђевића*. — Иза литургије у великој дворани *Њезина Свјетлост Књагињица Јелена* раздавала је

ученицама награде, које су оне заслужиле прошле школске године, и то у присуству све позване господе. За тијем су ученице пјевале уз пратњу клавира неколике пјесме; а у 4 сахата по под. био је велики концерт у којем су саме ученице судјеловале под управом чувеног г. проф. *Толлингера*, и трајао је до 6 сахата са подпунијем успјехом. У вечер пак била је вечера на коју је било позвано више гостију, као и на концерт више угледнијех особа.

Читуља. — *Српски учитељски Збор* из Велике Кикинде јавља са највећом тугом, да се је онамо дне 1. (13.) новембра преселио у вјечност врли старјешина и риједак друг свега збора *Глиша Јорговић* срп.-нар. учитељ, посједник златнога крста за заслуге, члан епархијског школског одбора темишварског, потпресједник вел.-кикиндске српске црквене општине, управитељ кикиндских срп. школа и изабрани представник вароши Велике Кинде. — Преставио се још младим годинама живота, а 50-те учитељевања после кратког, али тешке болести. Лага била црна земљица том ветерану из кола српских учитеља, и мир прпелу његовом! —

КЊИЖЕВНОСТ.

Нова Књажева пјесма. — „*Глас Црногорца*“ од 7 новембра т. г. јавио је, да је ушла под тисак нова пјесма *Његовога Височинства* нашега *Књаза и Господара Николе I.* под насловом „*Пјесник и Вила.*“ — Ова ће пјесма до који дан и на свјетлост изићи. Она је једна од најполетнијих пјесама нашега Књаза јунака и пјесника. Лирско-патриотска струја у њој се тако прелцјева и струји, да те милином својом заноси и очарава; а протоци домољубнијех осјећаја силно се развијају и усхићују те до неба. Има преко 4000 стихова, пунцјех силна жара, преобилне маште, дубока патоса и велики низ повјесничкијех момената, наведених угледном краткоћом и полетом;

тако да се та пјесма сматрати може као „*мислет*“ по својој врсти. Писана је чистијем црногорекцијем нар'јечијем; а издање је врло укусно, имајући обзир на наше типографичке околности. — И овако наш омиљени *Књаз и Господар*, поред толикијех брига и старања за своју државу и за свој мили јуначки народ: налази још часова, да их онако славно и честито у друштву с Вилом пјевачицом проводи, и да ни на олтар књижевности народне, положи таково узор-дјело пјесничко, које ће његово име толико овјековјечити, колико су му овјековјечили име његови јуначки подвизи на бојноме пољу. — Лијеп је јуначки ловор; али је и диван ловор пјеснички. — Под тијем двострукијем ловоровим вијенцем, Божје благослови и главу и десницу нашега Оца народнога, који нас је до високе главе и угледа дигао: а имамо неможемо тој вјери јемства, да ће нас још једном дигнути, усрећити и крилати на вишири! —

„**Учитељ**“ педагошко-књижевни лист, српског учитељског удружења, свеска I. за септембар и свеска II. за октобар, 1892. година XII. уредник **Д. Ј. Путниковић**, учитељ у Београду. Београд, државна штампарија краљевине Србије 1892. — Стигле су нам у замјену за „*Просвјету*“ споменуте двије свеске, које смо само на брзу руку пролистали и потпуно се освједочили о важности овога српскога часописа, који је пун науке и поуке педагошке и књижевне. Ове двије свеске запремају 188 печатанијех страница. Цјена му је изван Србије 10 франака или 5 фиор. за цијелу годину. — Сваком учитељу, који је у стању, ми би смо најживље препоручили, да набави овог, доиста сваке похвале вриједнога „*Учитеља*“, увјерени да би им он од велике користи био.

Руске духовно-поучне књижице за народ. — Уз овогодишњу новембарску свеску рускога мјесечника „*Душеполезноје Чтеније*“ који излази у Москви, приложен је оглас књиџа које се могу набавити код Уредништва

истога журнала. — Између осталијех налазимо попис духовно-поучнијех књижица преосвештенога Епископа *Висариона*: 1. „Грѣхи чувствъ“ (*Гријеси чувства*): вид, слух, вкус, вонь, опип и унутрашње чувство. — 2. „Женихи и невѣсты“ (*Женаци и невјесте*) — 3. „Лица безбрачны“ (*Нежененици*). — 4. „Раздор между мужемъ и женой.“ (*Раздор међу мужем и женом*). — 5. „Многочадіе и безчадіе“ (*Многодјетности и бездјетности*). — 6. „Отчимы мачихи, пасынки и подчерицы“ (*Оцуци и маћехе, пасторци и пасторке*). — 7. „Убогіе“ (*Убози*): слѣпи, њеми, сакати и т. д. — 8. „Утѣшеніе и совѣты людемъ живущимъ въ бѣдности.“ (*Утѣха и савѣсти людима који живе у убоштву*). — 9. „Духовное завѣщаніе“ (*Духовна опорука*). — 10. „О тѣлесныхъ дѣйствіяхъ при богослуженіи и молитвѣ (О тѣлеснијемъ кретањима при богослуженју и молитви): стјане, кретање и т. д. — 11. „Изясненіе краткихъ изреченій, употребљаемыхъ при богослуженіи“ (*Објасненју краткихъ изрека, које се употребљују при богослуженју*): алилуја, свјати Боже, амин, Господи помилуј и т. д. — 12. „Злоупотребленіе словами св. писанія“ (*Злоупотребленје с изрекама св. писма*), два стиха из Псалма и једна изрека из св. ев. Луке. — 13. „Гордость“. — 14. Радости и скорби родителей о дѣтяхъ“ (*Радости и туге родитеља о дјеци*). — 15. „Сиротство“ (*Сирошовање*). — 16. „Вдовство“ (*Удовање*). — 17. „Старость“. — 18. „Братья и сестры“ (*Браќа и сестре*). — 19. „Свекрови и невѣстки“ (*Свекрове и невјесте*). — 20. „О христіанскихъ именахъ“ (*О христіанскимъ именима*). — 21. „Изреченія слова Божія располагающія къ покајнію“ (*Изреке божијега слова, које располажу к покајању*). — 22. „Доброе имя“ (*Добро име*). — 23. „Нѣчто о вечеринкахъ и балахъ“ (*Нешто о прелама и плесовима*). — и 24. „Дружба“ (*Друговање*). — Само једна од

овијех књижица запада 10 копејка; а све остале од 4 до 8 копејка; а свеколикѣ укупно западају 1 рубаљ и 37 копејка. — Ми би смо што живѣе препоручили некојем од нашијех млађијех свештеника или учитеља у Црној Гори, који добро познаје руски језик, да све ове књижице набави и да их преведе за наш народ. —

Научна основа. — Као што читамо у осјечком листу „Škola“ изишла је „*Научна основа*“ за православне вјероисповједне народне школе у краљевинама Хрватској и Славонији с једном, двије, три и четири учительске особе, издана наредбом православног ерпског народно-црквеног школског савјета од 19 марта 1892. Та је основа штампана у Новом Саду код браће М. Поповића.

Нова књига. — Исти вишеспоменути лист „Škola“ јавља да је *Безин* зриједни Уредник г. *Маријан* зговетио врловажну научну књигу под насловом „*Iz kустvenog života Srbovje*.“ Ова ће прекорисна књига заузети 12—15 штампанијех листова и западати ће 1 фиор. за предбројнике. Дуванска пак цијена повише је од 1 фиор. и 20 новчића. Ми ову великорисну књигу особито препоручујемо нашијем учитељима.

Распис књижевних награда из фонда Јована пл. Наке. — „Матица српска“ расписала је из фонда Јована Наке В. С. Миклушког за годину 1893 ове награде, и тражи да се за њих напишу: I. Ова дјела: 1.) *Роман, драма или шалива игра, приповјестка или новела из српског живота.* — Награда од 50 до 500 фиор. — Рок Петров дан 1893; — 2.) *Књига за народ о заражљивим болестима.* — Награда од 100 до 300 фиор. — Рок Петров дан 1893; — II. *За саставке за „Вештошћ“*: 1.) Студија монографија или расправа из ерпске историје; — 2.) Студија или расправа о бројном, привредном и просвјетном кретању ерпског народа; — 3.) Студије или расправа из ерпске књижевности; — и 4.) Земљописна или етнографска расправа или путописи

по српским крајевима и земљама. — Награда је за сваку таку студију, расправу или монографију од 50 до 150 фиор. према величини и вриједности дјела. — Дјела на расписане награде ваља писци да поднесу анонимно, а уз дјело да приложи запечаћено писмо, у ком да означе своје име и гдје станују. — Рукописи се не враћају. — Награда се издаје тек онда, кад писац поднесе дјело наштампано, осим ако с „Матицом“ о томе што друго не уговори. Писац је дужан од свога награђенога дјела, кад изиђе из штампе, уступити „Матици“ 25 примјерака. — Чланци и расправе за „Бетопис“, као и награђене новеле и приповјетке штампају се најприје у „Бетопису“, а после остаје право и писцу и „Матици“, да их могу и посебице прештампати. — Према количини преосталог новца „Матица“ ће примати и по вриједности награђивати и друга научна, популарно-научна и забавна дјела и чланке.

Распис књижевних награда из задужбине Јована и Терезије Остојића. — „Матица српска“ расписала је из задужбине Јована Остојића и жене му Терезије рсђ. Зозукове за годину 1893 награду од 50 дуката за дјело: „Историја српске православне цркве у Угарској“, с роком до 31 децембра 1893. — Осим тога су из ове задужбине, с роком од 31 децембра 1892, расписане ове награде: 1.) „Историја српске књижевности за школу“, с наградом од 100 дуката; 2.) „Историја Срба у Угарској од најстаријих времена до данас“, с наградом од 100 дуката; 3.) *Расправа о Буђевицима* за „Бетопис“, с наградом од 100 дуката; 4.) *Популарна естетика за одраслије Српкиње*, с наградом од 50 дуката; — и 5.) „Историја српске школе у Аустро-Угарској монархији“, с наградом од 50 дуката. — Писци морају своје рукописе анонимно поднијети, а рукописи се не враћају. Награда се издаје писцу, кад дјело своје наштампано, осим ако што друго у том погледу не уговори.

„Српски Сион.“

РАЗНЕ БИЈЕШКЕ.

Просвјетне промјене у краљевини Србији. — Нови Министар, бивши професор Београдске велике школе, г. *Јован Бошковић*, у споразуму с цијелом новом владом, обећава, односно просвјете, у свомјему програму ово што следи: „За његовање наука и ширење просвјете, влада ће се старати: Да се оснује свеучилиште краља Александра I. у Београду и да се изврше следеће просвјетне реформе: преустројене богословије, савремена реформа: гимназија и реалка, *учитељски* и виших женских школа; поправка у закону о *учитељима* и закона о *основним школама*; *естетичан стручан школски надзор*; удесније и корисније издавање књига за школе; нова уредба о државним *платонима*. — Стадни и добри односи са царством, који ће искључити свако *контрадикторно* уношење неспокојства у *својој* слободу свјести свију и свакога, са потребним измјенама закона о црквеним властима; — Поправљење *својој* свјетлости стања; — Закон о задужбенима и *својој* свјетлости; — Постепено подизање школских и других просвјетних зграда, као и државних надлежних уопште, без нових терета не узимајући за извор и основу дојакосиње плаћање кирије за државна надлежатељства.“ (Да Бог прости!) —

Школе у Француској. — Читамо у хрвацком „*Napredku*“ о тијем школама: „Извјетитељ наставнога *пројекта* рачуна у *буџетском* одбору француске заступничке коморе, заступник Charles Dupuy, објелоданио је следећи реферат: Француске *средње* школе полази 174.857 ученика (85.000 *полази* гимназије и реалке, 50.699 *свештеничке* заводе и 23.359 *мале* семинарије.) — Број ученика *дјевојачкога* лицеја и колегија *годишнично* расте. Ове године *полази* те заводе 11.647 ученика, за 700 *више* но прошле године. — Државне *факултете* *полазило* је 22.328 *слушатеља*, за 12.365 *више* него ли године 1875. *Највеће* се повећао број меди-

„цинара, а најмање број теолога. Слушатеља из изоземства било је год. 1890—91. 1170, а прошасте године 1397. По заводима бијаше их у теологији (протестанској) 4, на правничким факултетима 330, на медицинским 839, на наравословним 80, на филолошким 116, и на формацеутичким 28. — Међу 839 медицинара бијаше 232 Руса и Рускиња и 112 Мухамеданаца. За свеукупну наставу троши се 176,002.370 франака. — Број ученика пучких школа спао је од 6,308.632 на 6,303.482.“

Нов словенски лист у Америци.

— Удружени Срби и Хрвати у граду Чикаго (Chicago) почели су од прошлога мјесеца новембра т. г. издавати новине под насловом „Chicago“, које ће излазити по два пута на неђељу. Они имају већ и властиту штампарију, али за правопис фали им слово **ѐ**, те га замјењују с **с**, док им се не слије **ѐ**. Ми смо добили дослед 3 броја тога часописа. У трећем најбоље врло занимљив чланак под насловом „Водом и ватром у Србији и Хрвати у Chicago“. — Из њега водимо само један улочмић, којим се јасно очитује правац истога листа: „Ми се „овдје љубимо као браћа, љубимо се „као синци једне мајке, један би за „drugoga i u vatru i u vodu. Nalazi li „se koji Srbin u nuždi evo mi Hrvata, „da mu pomogne, nalazi li se koji „Hrvat u nuždi Srbin će od svojih usta „otrgnuti pa njemu pomoći. — Medju „nama Srbima i Hrvatima ne imade u „obće ni najmanje ni političke ni narodno- „stne razlike, mi se držimo ko da smo „jedan narod, pošto su nam jezik i obi- „čaji isti, jedna razlika medju nama jest „vjerska“. — Тако и ваља!... Учите нас ви из тијех пределекијех туђијех крајева, како да се ми овамо код нашијех кућа владамо и управљамо; јер док се ви слажете, љубите и помажете; ми се овамо мрзимо, грдимо и разбрађујемо. Тијем правцем, којијем ви ступате у Чикаго и Њујорку: свијетљате образ себи и далекој својој домовини. Ваша је гласила странчарство код нас прогласило само као јединствено хрвацка гласила; а ми се

потпуно освиједочисмо, да сте ви тамо, Хрвати и Срби, једна душа и једна мисао. Тако и ваља!... Бог вас поштовао, укрјепио и сваком срећом усрећио; а и нас овамо не заборавио, умудрио нас и просвијетлио! —

ОТНИСИ И ПОРУКЕ.

Г. В. Р. Ердсгнови. Примили смо, све у реду, и наредили смо, да вам се шаље „Просвјета“ овако, као што сте желели. Ваш ћемо прилог употребити. — Немари пита, кад би се њека прича, или пословица, или народна пјесма и т. д. поновице објелоданила, само кад је то преписано из уста народа; јер вагда ће бити њекијех разлика у казивању, што по филологију може имати особите важности. — Ми смо дали тачан напутак преписивачима народнијех с вари; али кад биш се њеко и не би тијех напутика строго држао: ми ни онет нећемо зато одбити народно благо, које нам од њих стигне, него ћемо га вагда са оштротом захвалношћу причевати.

Учвр. Х. Цетиве. Све што се смогаде наше школе у Црној Гори: примајуће, нећемо само, кад нам долазило буде преко оних школске власти, а друкчије никако. — **Т. М. С. В. Градац.** — Примили смо и употребихемо. Бавите се и надаље с подобнијем писма, а ми ћемо их са захвалношћу причевати.

Поља. — Прекасно сте послали; али ако нам буде могуће, задовољихемо вас.

Г. Д. Ј. Вољевиће. — Писаћемо вам, и унитати вас за неко разјаснење.

Исправци. У првој свесци „Просвјете“ на стр. 23 у другој ступцу, непомињом пиеса споменути су закони Драконови иза Ликурговијех и Солоновијех; а они су закони старији од овијех задњијех, те се овијем такова погрјешка исправља. **Уредник.**

К чланку „Владике зетске и црногорске“. Шљедећа примједба касно нам је дошла за први број, за то је сада доносимо:

У писму зетског митрополита Јефтимие б. г., којим решава парницу између Љумотића и Трипка због баштине, помиње се међу сведоци и Радич Тутормић. Исти се Радич Тутормић помиње и у спису једном, писаном у Котору дне 15 Јан. 1431. (В. Јиричекове Споменике српске, стр. 78.) и још друга два брата његова Дабижв и Николица Тутормић, који су свиокоци, по свој прилици, били синови онога човека госпође Јеле и господина Балше, по имену Туторма, који се у писму од г. 1405 помиње (Пуцић I, 59.). По томе би био Јефтимие Митрополит после Арсенија а прије Јосифа. **И. Р.**